

ZPRÁVODAJ

MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

ČASOPIS SE TISKNE NA RECYKLOVANÉM PAPIRU

Šumava otevřenější a zároveň lépe chráněná. Tak by se velmi zjednodušeně dal shrnout současný trend ve správě jednoho z nejcennějších středoevropských přírodních území. Vposledku i přísně chráněná území ponechávána bez lidských zásahů slouží lidem – k lepšímu poznání, co a jak vlastně příroda činí. Na následujících stránkách se dočtete, že ministr životního prostředí Martin Bursík společně se svým bavorským kolegou Otmarem Bernhardem uzavřeli dohodu o otevření tří nových hraničních přechodů mezi Bavorskem a Českou republikou v turisticky atraktivních partiích Národního parku Šumava. Šumavskému Divokému srdci Evropy a jeho vědeckému výzkumu je věnován rozhovor tohoto čísla – s vedoucí sekce výzkumu a ochrany přírody Správy Národního parku Šumava Zdenkou Křenovou, která na titulním snímku právě fotografuje Šumavu z leteckého pohledu.

Foto archiv Zdenky Křenové

OBSAH

UDÁLOSTI MĚSÍCE • Přehled výsledků práce ministra životního prostředí (2) • GeoExpo 2008 (3) • Etické mantinely v dotačním prostředí (6) • Finance (7) • Zprávy ze správy životního prostředí (8) • **ROZHOVOR** • Zdenka Křenová – O Divokém srdci Evropy (18) • **ANALÝZY, SOUHRNY, KOMENTÁŘE** • Omezení jízdy kamionů (24) • Informování, vzdělávání a uvědomování o biodiverzitě v celosvětovém měřítku (27) • První křivoklátská netopýří noc (33) • Multimediální výuková pomůcka: Vítejte na Zemi... (34) • **TIP** • Ekologicky šetrná služba a Program Česká kvalita (36) •

PŘEHLED VÝSLEDKŮ PRÁCE MINISTRA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Na tiskové konferenci v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR prezentovali 2. září 2008 ministři za Stranu zelených výsledky práce v současné vládě. Takto přehledně shrnul aktivity ve své působnosti vicepremiér a ministr životního prostředí Martin Bursík:

Ochrana klimatu a zlepšení kvality ovzduší

Evropské strukturální fondy: Operační program Životní prostředí

- první program fondů pro období 2007 – 2013, ze kterého žadatelé mohli začít čerpat dotace

Evropský balíček opatření na ochranu klimatu

- vládní podpora návrhu EU s konkrétními závazky pro snižování emisí skleníkových plynů, úspory energie a využívání obnovitelných zdrojů energie (OZE)

Ekologická daňová reforma

- energie z fosilních paliv je zdaněna vzhledem k dopadům na životní prostředí
- celková daňová zátěž se nezvýší, ale přesune se od daní přímých k daním nepřímým
- reforma přinese trojí zisk: efektivnější a konkurenceschopnější ekonomiku, menší zátěž pro naše zdraví a životní prostředí a nižší nezaměstnanost

Nižší daně pro ekologické vytápění

- snížena sazba DPH pro palivové dříví, dřevěné a rostlinné ekobrikety a technologická zařízení pro lokální výrobu tepelné energie z OZE

Příspěvek na výměnu kotlů v domácnostech

- na moderní vytápění obnovitelnými zdroji energie
- vyčleněna částka ve výši 100 milionů korun

Novela zákona o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů

- výnosy z mezistátního obchodování s emisními povolenkami budou příjmem SFŽP (až desítky miliard korun)
- MŽP předloží vládě návrh programu zelených investic
- podpora půjde na vytápění s využitím obnovitelných zdrojů (biomasa, tepelná čerpadla, solární kolektory) a energetické úspory (zateplování domů, výměna oken)

Odpady

Aktivní obrana proti dovozu odpadu

- zákaz dovozu zahraničních odpadů do českých spaloven
- evropská směrnice: členské státy budou moci dovoz odpadů do spaloven omezit či zakázat i nadále

Nový, klíčový zákon o odpadech

- MŽP zahájilo veřejnou debatu o návrhu novely zákona o odpadech

- radikálně se zlepší podmínky pro třídění
- úspora surovin a energií
- úspora pro obecní rozpočty – zmenší se množství směsného odpadu

Podpora recyklace v novém zákonu o odpadech

- povinnost všech obcí do začátku roku 2010 umožnit třídění pěti základních komodit – papír, plasty, sklo, nápojové kartony a bioodpad
- vzrůst poplatků za skládkování a spalování
- MŽP očekává úsporu surovin a energií, snížení množství směsného odpadu, a tím úsporu pro obecní rozpočty a občany

Méně krádeží kovů, méně autovraků

- zákaz výkupu součástí kovošrotu
- výkup možný pouze od právnických osob a pouze bezhotovostně, zpřísní se evidence
- dle způsobovaného znečištění se zpoplatňuje první přeregistrace ojetých automobilů
- získané prostředky pomohou k šetrné likvidaci autovraků

Více chemikálií pod kontrolou

- MŽP prosadilo zákon o integrovaném registru znečišťování (IRZ) ve výrazně širší podobě než zamýšlela minulá vláda, sledovány tak budou navíc například chemikálie v odpadech.

Doprava

Přehodnocení problematických dopravních staveb

- doplnění cca 90 obchvatů obcí silnicemi I. třídy v rámci harmonogramu výstavby dopravní infrastruktury 2008 – 2013
- dálnice D3 ve Středočeském kraji
- rychlostní silnice R55 v úseku Otrokovice – Rohatec

Rozšíření zákazu víkendových jízd kamionů

- dohoda s ministrem dopravy i přes komplikovanou situaci a protesty autodopravců
- snížení nehodovosti
- snížení emisí prachových částic a dalších látek znečišťujících ovzduší
- snížení hlukového zatížení

Zvýhodnění ekologicky šetrných vozidel

- v červenci vstoupila v platnost novela zákona o silniční dani, která osvobodila od daně vozy s alternativním pohonem
- naopak navýšila daň pro nejstarší vozidla s vysokými emisemi

Ochrana přírody a krajiny

Zamítnutí všech pokusů o nové průzkumy ložisek zlata a uranu

Rozšíření soustavy chráněných území

- MŽP prosadilo vyhlášení sedmi nových národních přírodních rezervací a doplnění národního seznamu evropsky významných lokalit soustavy Natura 2000 o řadu nových území

Konec bezdůvodného kácení alejí

- výzva ministrů životního prostředí a dopravy zastavila kácení alejí podél silnic, nesprávnému výkladu zákona o ochraně přírody zabránila připravená novela

Šumava – rozvoj šetrné turistiky a ochrana vzácné přírody

- orkán Kyrill ukázal, že tam, kde se v horských oblastech v minulosti kácely stromy napadené kůrovcem, popadalo výrazně více stromů než tam, kde se napadené stromy nechaly stát
- Správa NP Šumava ponechala malé procento nejcennějšího jádrového území přirozenému vývoji
- tento krok byl v souladu s expertním posouzením vlivů návrhu asanace na soustavu evropsky významných lokalit Natura 2000, doporučením IUCN a postupem evropských národních parků, včetně sousedního NP Bavorský les

- naopak do více než 70 % parku důsledně zasahovala a zabránila tak vylétávání kůrovce z území parku do okolních hospodářských lesů
- park se otevírá turistům
- připraven návrh na otevření nových hraničních přechodů

Další kroky Ministerstva životního prostředí

- předložení nové politiky ochrany klimatu ČR a aktivní účast na jednání o celoevropské a globální politice ochrany klimatu
- výnos z prodeje emisních kreditů na náhradu uhlího vytápění domácností a energetické úspory
- nový zákon o ochraně ovzduší a druhá fáze ekologické daňové reformy přinesou ekonomická a další opatření ke zlepšování ovzduší
- nový zákon o odpadech a novela zákona o obalech sníží množství nevyužitých odpadů
- novela horní legislativy umožní odpisy zásob hnědého uhlí za těžebními limity, kterým dosud bránily obstrukce některých těžebních firem
- novela zákona o ochraně přírody a krajiny zabránil bezdůvodnému kácení a rozhodování o výjimkách vrátí zpět do řádného správního řízení

Zdroj: Výsledky ministrů Strany zelených v současné vládě, prezentace na tiskové konferenci 2. 9. 2008 v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR; www.mzp.cz

VÝBĚR ZÁSAZNÍCH AKTIVIT A ÚSPĚCHŮ MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Získání dotací z evropských strukturálních fondů pro Operační program Životní prostředí

Zajištění evropského balíčku opatření na ochranu klimatu

Podpora ekologické ekonomie zavedením ekologické daňové reformy

Podpora vytápění s využitím obnovitelných zdrojů a energetické úspory

Příspěvek na výměnu kotlů v domácnostech

Zákaz dovozu odpadu

Podpora recyklace v zákonu o odpadech

Zpoplatnění první přeregistrace ojetých vozů

Zvýhodnění ekologicky šetrných vozidel

Zákaz výkupu součástí kovošrotu

Kontrola a evidence chemikálií

Přehodnocení problematických dopravních staveb

Dohoda s Ministerstvem dopravy o rozšíření zákazu víkendových jízd kamionů

Zamítnutí všech pokusů o nové průzkumy ložisek zlata a uranu

Rozšíření soustavy chráněných území

Šumava – řešení problémů s kůrovcem; odstraňování následků orkánu Kyrill

GEOEXPO 2008

Po bok nejvýznamnějších geologických služeb celého světa se zařadila Česká geologická služba svou účastí na odborné i výstavní části 33. mezinárodního geologického kongresu – GeoExpo 2008, probíhajícího ve dnech 6.–14. 8. 2008 v Oslu. Česká geologická služba tak měla poprvé v historii příležitost prezentovat šíři svých aktivit s důrazem na mezinárodní iniciativy ČGS (členství v mezinárodních odborných komisích, projekty zahraniční rozvojové pomoci, mapování zajišťované českými experty v zahraničí aj.) na jedné z nejvýznamnějších geologických událostí celého světa, kterou letos navštívilo více než šest tisíc odborníků z oblasti geologie.

Česká geologická služba na kongresu v Oslu

Kromě informačních tiskovin prezentujících Českou geologickou službu, včetně projektů a kontaktů na zodpovědné pracovníky, byla v nabídce výstav-

ního stánku také ukázka vydavatelské produkce České geologické služby. Pro doplnění atmosféry zahraničních misí mohli návštěvníci stánku zhlédnout projekci fotografií pořízených českými geology v rámci projektů zahraniční rozvojové pomoci.

Titulní strana ročenky České geologické služby 2007 a ukázka obsahu v přitažlivé grafické úpravě.

Z nabízené ukázky map a publikací České geologické služby byl mezi návštěvníky kongresu největší zájem o nové vydání Geological Map of the Czech Republic 1:500 000, dále pak o Bulletin of Geosciences a také o Geological Map of the Trans-Altay Gobi 1:500 000.

Výstavní stánek České geologické služby však zaujal nejen svým obsahem, pozornost budil také svým nápaditým grafickým zpracováním. To, že Česká geologická služba v konečném důsledku významně reprezentovala celou Českou republiku, potvrdzovali nejen kongresoví hosté z dalších zemí světa, ale i zástupci ostatních českých institucí, kteří se v úterý 12. 8. v 18 hodin sešli na stánku ČGS ke slavnostnímu setkání českých delegátů a jejich hostů.

Do konferenční haly v Lilleströmu uváděl kongresové hosty Dinodile (dinosaur + crocodile), jak vtipně nafukovací příšeru pojmenovali děti z jedné z norských mateřských škol.

Návštěvníci kongresu oceňovali také originalitu při zpracování jednoho z témat výstavního stánku ČGS věnovaného popularizaci geologie v prostředí laické veřejnosti, studentů a dětí. Mnohé z těch, kteří se v rámci svého profesního působení tomtuto tématu věnují, nápady pracovníků České geologické služby zaujaly natolik, že se obě strany dohodly na další spolupráci. Pracovníci ČGS zase ocenili možnost využití výstavního stánku jako zázemí pro jednání se svými zahraničními partnery.

Přitažlivá ročenka ČGS 2007

Mezi nejvíce oceňované propagační materiály České geologické služby na kongresu GeoExpo 2008 patřila vedle geologické mapy České re-

publiky 1 : 500 000 také aktuální ročenka České geologické služby 2007 vydaná v anglické verzi. Ročenka přehledně a poutavě seznamuje zájemce s celou šíří aktivit ČGS v rozmezí let 2005–2007. Pozornost si získává nápaditým a profesionálním grafickým zpracováním a množstvím ilustrujících fotografií. Ročenka je výsledkem náročné a dlouhodobé týmové spolupráce odborníků z nejrůznějších geovědních oborů i zaměstnanců vydavatelství, kteří se podíleli na finální podobě produktu. Zde je možné zmínit především autorku grafického designu MgA. H. Neubertovou a odpovědnou redaktorku publikace Mgr. Š. Doležalovou.

Šíře záběru témat zpracovaných v této publikaci sahá od zpráv o geologickém mapování, regionálním geologickém průzkumu, globálních změnách či environmentální geochemii a biogeochemii až po služby poskytované v rámci ČGS, ať už jsou to laboratoře, geoinformační služby či publikační a propagační činnost vydavatelství. Velký důraz je kladen na mezinárodní iniciativy ČGS, členství v mezinárodních odborných komisích i na projekty zahraniční rozvojové pomoci a mapování českých expertů v zahraničí. Ročenka seznamuje zájemce též se správou ČGS, jejím organizačním schématem a podává informace o financování a zaměstnancích. Ročenka je zdarma ke stažení na www.geology.cz.

Ing. Patrik Fífera,
Česká geologická služba
Foto archiv ČGS

Ceremoniál slavnostního zahájení 33. mezinárodního geologického kongresu v Oslu. Úvodní slova při zahájení kongresu se ujal norský král Harald V.

Ředitel České geologické služby Zdeněk Venera ve výstavním stánku ČGS.

ČESKÁ GEOLOGICKÁ SLUŽBA

Posláním České geologické služby (pův. Českého geologického ústavu), jejíž historie sahá do roku 1919, je výkon státní geologické služby v České republice. Česká geologická služba sbírá a zpracovává údaje o geologickém složení státního území a předává je správním orgánům pro politická, hospodářská a ekologická rozhodování. Poskytuje všem zájemcům regionální geologické informace.

Česká geologická služba je pověřena Ministerstvem životního prostředí podle §17 zákona ČNR č. 62/1988 Sb., o geologických pracích, výkonem státní geologické služby na území České republiky. Je jedinou institucí, jejímž posláním je soustavný výzkum geologické stavby v rozsahu celého území ČR – orientovaný základní výzkum, aplikovaný geologický výzkum a tvorba základních geologických, odvozených a účelových map území České republiky. Základním nástrojem tohoto výzkumu je geologické mapování, které je prováděno metodikou zahrnující všechny dostupné moderní metody širokého spektra geologických věd

K dalším činnostem ČGS patří:

- výzkum, využití a ochrana přírodních nerostných zdrojů se zřetelem k zachování ekologické rovnováhy přírodního prostředí a lidské činnosti
- získávání, dokumentace a vyhodnocování geologických informací
- poskytování odborné podpory pro rozhodování ve věcech státního a veřejného zájmu
- zabezpečování činnosti archivu zvláštního významu
- vykonávání funkce archivního, dokumentačního, informačního a studijního centra pro poskytování geologických informací o území České republiky veřejnosti
- shromažďování, trvalé uchovávání, odborné zpracovávání a zpřístupňování výsledků geologických prací s cílem umožňovat jejich využití odbornou veřejností
- projektování, provádění a vyhodnocování geologických prací pro potřeby státu včetně zadávání veřejných zakázek

- výzkum a posudková činnost v oblasti geologických rizik a ekologických zátěží
- činnost zkušebních laboratoří, rozvoj laboratorních a analytických metod organické a anorganické geochemie, zajišťování akreditace pro chemickou analytiku vzorků hornin, půd a vod
- tvorba a trvalá aktualizace geologických databází, vedení archivu a geologické knihovny, rozvoj moderních metod digitální kartografie a technologií GIS
- vydavatelská činnost, zaměřená zejména na vydávání geologických map území České republiky a map od nich odvozených, dále odborných a populárně vědeckých geologických publikací a metodických příruček z oboru aplikované geologie v rámci působnosti státní geologické služby
- spolupráce se zahraničními institucemi, řešení mezinárodních programů a projektů a realizace projektů zahraniční rozvojové pomoci České republiky
- spolupráce s vysokými školami, výzkumnými ústavy organizacemi jak resortními, tak mimoresortními na výchově vědeckých odborníků, při popularizaci přírodních věd a ochraně životního prostředí
- pedagogická činnost

Česká geologická služba je státní příspěvkovou organizací a resortním výzkumným ústavem Ministerstva životního prostředí. Je členem mnoha mezinárodních organizací, mezi nimiž můžeme jmenovat mezinárodní organizaci geologických služeb EuroGeo-Surveys, ICOGS (International Consortium of Geological Surveys), ProGEO (European Association for the Conservation of the Geological Heritage), CEI (Central European Initiative), IAGOD (International Association on the genesis of Ore Deposits), CGMW (Commission for the Geological Map of the World), EnerG (European Network for Research in Geo-Energy), AEGS (Association of European Geological Societies), CO2NET (Carbon Dioxide Knowledge Transfer Network), Europamines, GIC (Geoscience Information Consortium) a OneGeology Europe.

Zdroj: www.geology.cz

Kongresoví hosté měli zájem také o vydavatelskou produkci České geologické služby, převážně pak o anglickou verzi Geologické mapy České republiky 1 : 500 000.

Po celý čas konání kongresu poskytoval výstavní stánek České geologické služby zázemí pro jednání zaměstnanců ČGS se zahraničními partnery.

Czech Day neboli slavnostní setkání českých delegátů a jejich hostů ve výstavním stánku České geologické služby.

Prezident 33. mezinárodního geologického kongresu prof. Arne Bjarlykke ve výstavním stánku České geologické služby.

ETICKÉ MANTINELY V DOTAČNÍM PROSTŘEDÍ

Státní fond životního prostředí ČR inicioval protikorupční audit. Ředitel fondu Petr Štěpánek k tomu uvedl: „V dotačním prostředí postrádáme jednoznačné etické mantinely pro poradce, dodavatele i žadatele. Tyto role se často navzájem prolínají. Do procesu často zasahují pochybní zprostředkovatelé, využívající neznalost žadatelů a slibující, že přidělení dotace dokáží zajistit. Pochybnosti máme i o střetu zájmů na straně konzultantů a dodavatelů, musíme hlídat výběrová řízení.“

Protikorupční audit od nevládních organizací

Smlouvu na zpracování externího protikorupčního auditu podepsal 3. září 2008 ředitel Státního fondu životního prostředí ČR Petr Štěpánek s Davidem Ondráčkou, ředitelem Transparency International, a ředitelem Oživení Štěpánem Rattayem.

Hlavním cílem auditu je identifikovat riziková a slabá místa procesu přerozdělování prostředků z fondů Evropské unie a národních zdrojů a navrhnout opatření na jejich odstranění. Výsledky protikorupčního auditu bude mít fond podle dohodnutého harmonogramu k dispozici v dubnu 2009.

Audit bude probíhat ve dvou etapách

První etapa spočívá ve vytvoření mapy rizik pomocí analýzy procesu přijímání a zpracování žádostí a kontroly projektu po jeho dokončení, analýzy pravidel pro komunikaci mezi SFŽP a žadateli před podáním žádosti a analýzy stížností a podnětů doručených fondu od roku 2004. Audit se zaměří také na mediální kauzy a jejich zjištění a vyjádření kompetentních osob a organizací k existujícím kauzám.

Chybět nebude kontrola konkrétních projektů a přijatých žádostí, včetně těch, kde proběhla interní kontrola, s důrazem na kvalitu výběrových řízení, která organizuje příjemce podpory.

V druhé etapě auditori navrhnu postup pro odstranění rizikových a slabých míst procesu přerozdělování dotačních prostředků, a to zvláště pro rozhodovací oblasti a zvláště pro kontrolní proces.

Transparency International a sdružení Oživení

Transparency International – Česká republika (TIC) je od roku 1998 součástí mezinárodní sítě nevládních organizací Transparency International (TI). Jejím posláním je mapovat stav korupce v ČR a svou činností aktivně přispívat k jejímu omezení. TIC se zaměřuje především na prosazování systémových změn v oblasti veřejné správy, legislativy a soukromého sektoru. Kromě projektů, které se dlouhodobě věnují konkrétním oblastem (napří-

klad problematice veřejných zakázek, střetu zájmů, zdravotnictví či hospodaření obcí s veřejnými prostředky) poskytuje TIC také právní poradenství, provozuje protikorupční linku 199 a vzdělávací služby pro veřejnou správu.

Občanské sdružení Oživení se systematickým odhalováním střetu zájmů a korupce ve veřejné správě a zvyšováním transparentnosti veřejného sektoru zabývá od roku 1999. Věnuje se jak monitorování případů střetu zájmů a korupce a následně informování veřejnosti, tak přípravě a prosazování systémových protikorupčních opatření včetně ovlivňování legislativy.

*Lenka Brandtová,
tisková mluvčí SFŽP ČR, upraveno (red)*

FINANCE

OPERAČNÍ PROGRAM ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ ZAHÁJIL DALŠÍ VLNU PŘÍJMU ŽÁDOSTÍ

Ministerstvo životního prostředí (MŽP) a Státní fond životního prostředí ČR (SFŽP ČR) zahájily další vlnu příjmu žádostí o dotace z druhého největšího operačního programu ČR – Operačního programu Životní prostředí.

Státní fond životního prostředí ČR začal přijímat žádosti do dalších prioritních os Operačního programu Životní prostředí. Žádosti je možné podávat od 17. září do 13. listopadu 2008.

Otevřeny jsou dvě ze sedmi prioritních os OP Životní prostředí, a to prioritní osa 1 – Zlepšování vodohospodářské infrastruktury a snižování rizika povodní a prioritní osa 6 – Zlepšování stavu přírody a krajiny. Výzva je určena pro žadatele z řad krajů, měst a obcí, příspěvkových organizací, státních podniků a státních organizací, občanských sdružení, obecně prospěšných organizací a právnických osob.

Z prostředků Evropské unie budou v rámci prioritní osy 1 OPŽP dotovány například projekty na úpravu koryt a niv s vlivem na protipovodňovou ochranu, na rekonstrukce a modernizace systému předpovědní povodňové služby a hlásné povodňové služby, včetně budování a modernizace měřicích stanic, budování a modernizace varovných a výstražných systémů ochrany před povodněmi a další projekty. V rámci prioritní osy 6 budou podporovány projekty na implementaci soustavy Natura 2000, podporu biodiverzity obnovu a výstavbu návštěvnícké infrastruktury ve zvláště chráněných územích, ptačích oblastech, evropsky významných lokalitách, přírodních parcích a geoparcích, na realizaci a obnovu vegetačních prvků v krajině, na zvyšování retence vody v krajině, protierozní opatření a další projekty.

“V rámci prioritní osy 6 spolupracujeme s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR z důvodu zkušenosti této agentury zejména v iniciaci a přípravě projektů zaměřených na ochranu přírody a krajiny“, uvedl ředitel SFŽP ČR Petr Štěpánek. „AOPK ČR jsme rovněž pověřili příjmem žádostí a zpracováním odborného posudku k předkládaným projektům,“ doplnil.

Žádosti o dotace z prioritní osy 1 OPŽP přijímají krajská pracoviště SFŽP ČR dle místa realizace projektu. Žádosti pro prioritní osu 6 přijímají krajská střediska AOPK ČR. Kontakty jsou k dispozici na www.nature.cz.

V současné době lze podávat žádosti o podporu tzv. velkých projektů v rámci Prioritní osy 1 Zlepšování vodohospodářské infrastruktury a snižování rizika povodní. Příjem žádostí ve třetí kontinuální výzvě končí 19. prosince 2008. Žádosti o podporu velkých projektů v rámci Prioritní osy 2 - Zlepšování kvality ovzduší a snižování emisí a Prioritní osy 3 - Udržitelné využívání zdrojů energie jsou přijímány kontinuálně od 1. srpna 2008 do 18. prosince 2009. (Velký projekt = projekt v oblasti životního prostředí, jehož celkové náklady přesahují částku 25 mil. vč. DPH – čl. 39 Nařízení 1083/2006/ES, který definuje možnost financovat Velký projekt jako výdaje určené k dosažení nedělitelného úkolu.) Žádosti jsou přijímány na pracovišti Státního fondu životního prostředí ČR v Praze. SFŽP ČR také přijímá žádosti v páté vlně, a to v rámci prioritní osy 4 – Zkvalitnění nakládání s odpady a odstraňování starých ekologických zátěží a prioritní osy 5 – Omezování průmyslového znečištění a snižování environmentálních rizik. Žádosti je možné podávat od 11. srpna do 10. října 2008 na krajských pracovištích SFŽP ČR.

Podrobné informace k Operačnímu programu Životní prostředí, včetně kompletního textu páté výzvy a loga ke stažení, najdete na www.opzp.cz, informace lze získat i na lince **800 260 500**.

Řídícím orgánem pro OPŽP je Ministerstvo životního prostředí ČR. Podrobné informace o jeho aktuální činnosti jsou k dispozici na www.env.cz.

*Lenka Brandtová,
tisková mluvčí SFŽP ČR, upraveno (red)*

DOTAČNÍ PROGRAMY PRO PÉČI O PŘÍRODU A KRAJINU

Informace o tom, z jakých programů lze zaplatit odbahnění rybníků, zlepšování druhové skladby les-

ních porostů, zachování a vytváření krajinných prvků a mnohá další opatření, jsou nyní přehledně uveřejněny na internetových stránkách Finanční nástroje péče o přírodu a krajinu na adrese www.dotace.nature.cz. Provoz odborných stránek zahájila koncem srpna Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR).

„Různá opatření v oblasti praktické péče o přírodu a krajinu lze realizovat pomocí finančních prostředků poskytnutých z evropských či českých dotačních programů. Doposud neexistoval žádný souhrn vytvořený s ohledem na konkrétní problematiku. Na stránkách Finanční nástroje vznikl ucelený přehled opatření, na která může žadatel získat z daného programu finanční prostředky,“ shrnuje Pavel Pešout, náměstek ředitele AOPK ČR.

Stránky obsahují aktuální informace o dotačních programech, jako jsou Operační program Životní prostředí, Program péče o krajinu, Program rozvoje venkova a další. Nezbytnou součástí stránek tvoří rozdělení opatření do pěti základních oblastí: Bezlesí, Les, Voda, Osvěta a vzdělávání a v neposlední řadě Výzkum a podkladové materiály. U každého opatření je zobrazen přehled konkrétních programů a základních informací pro čerpání finančních prostředků.

Jedná se v pořadí již o třetí internetové stránky, které se věnují samostatné oblasti činnosti AOPK ČR. Doplnují tak zpřístupněné stránky www.biomonitoring.cz, s informacemi o sledování (monitoringu) a hodnocení ochrany evropsky významných přírodních fenoménů a stránky www.zachranneprogramy.cz, s údaji o probíhajících záchranných programech na území České republiky.

Tisková zpráva AOPK ČR

MŽP PODPORUJE KVALITNÍ NEZISKOVÉ PROJEKTY

Ministerstvo životního prostředí uzavřelo 3. října 2008 příjem žádostí v rámci grantového řízení pro nestátní neziskové organizace na rok 2009. Občanská sdružení a obecně prospěšné společnosti mohly předložit projekty do šesti tematických oblastí, zaměřených na ochranu životního prostředí a udržitelný rozvoj. Jedná se o jednoleté neinvestiční projekty do 300 000 Kč. Celkově je plánováno na podpořené projekty využít 23 milionů korun. „Snažíme se pro-

středky k podpoře kvalitních neziskových projektů postupně zvyšovat, což se nám naštěstí daří. Neziskové organizace pracují velmi dobře a aktivity občanů v nich jsou důležité i pro skutečně fungující občanskou společnost,“ říká ministr životního prostředí Martin Bursík.

„V příštím roce chceme kromě tradičních projektů podporovat i další aktivity, například související s českým předsednictvím v Radě EU, zaměřené na udržitelnou spotřebu nebo na ochranu ovzduší,“ komentuje vyhlášenou výzvu náměstkyně ministra životního prostředí Rut Bízková.

Mezi hlavní podporované oblasti patří změna klimatu, ochrana přírody a biologické rozmanitosti, životní prostředí a vlivy na lidské zdraví, přírodní zdroje, odpady, kvalita života, udržitelný rozvoj a průřezová oblast. Průřezová oblast se vztahuje zejména na projekty environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty a environmentálního poradenství, které řeší více témat dohromady.

MŽP podporuje projekty nestátních neziskových organizací každoročně. Za posledních 10 let podpořilo přibližně 1800 projektů za celkovou částku cca 213 milionů Kč. Mezi úspěšné projekty z minulosti patří týden osvětových akcí k Evropskému týdnu mobility, organizovaný sdružením Auto*Mat v Praze. K dalším zajímavým projektům lze zařadit projekty občanského sdružení Tyto na ochranu sovy pálené a sýčka obecného na Moravě, nebo aktivity Hnutí Brontosaurus, které se snaží zapojit mladé lidi do ochranné práce pro přírodu a životní prostředí.

Podrobné informace o výběrovém řízení jsou zveřejněny na webových stránkách MŽP na adrese www.mzp.cz. Výsledky a výstupy z projektů podpořených MŽP v předcházejících letech jsou pro veřejnou správu, novináře i širokou veřejnost k dispozici v elektronické databázi na adrese www.mzp.cz/projekty.

Kontakt:

Tomáš Kažmierski, ředitel odboru environmentálního vzdělávání, tel.: 267 122 113, tomas.kazmierski@mzp.cz

Helena Knappová, odbor environmentálního vzdělávání, tel.: 267 122 226, helena.knappova@mzp.cz

Jakub Kašpar,
tiskový mluvčí MŽP, upraveno (red)

ZPRÁVY ZE SPRÁVY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Zprávy v této rubrice pocházejí z tiskového a informačního servisu Ministerstva životního prostředí ČR a dalších resortních a spolupracujících organizací, které jsou za zprávami uvedeny jako zdroj. Zprávy jsou redakčně kráceny a upraveny.

NOVÉ OKOLO ČERTOVA MLÝNA

Od 1. srpna 2008 se mohou návštěvníci Beskyd vydat za poznáním po rekonstruované naučné stezce, která nese jméno jednoho z nejvyšších beskydských vrcholů – Čertův mlýn.

Na trase dlouhé 8 km, která vede ze známého střediska Pustevny úbočím Čertova mlýna (1205 m n.m.) k horskému hotelu na Martiňáku, je 9 zastavení. Vedle „obvyklých“ informací o místní přírodě a krajině či rezervaci na Čertově mlýně, se návštěvníci formou příběhů seznámí i s poměrně nedáv-

nou historií – v posledních letech trochu opomíjenou. Část stezky je totiž věnována protifašistickému odboji místních obyvatel a partyzánů na konci 2. světové války.

Novým symbolem stezky se stal Čertův stůl – unikátní skalní útvar na blízkém hřebeni Čertova mlýna, který nahradil

kresbu čertíka z původní stezky. Ta byla v provozu od roku 2002 a v letošním roce byla za přispění pivovaru Radegast zcela rekonstruována. Pro Správu CHKO Beskydy zpracovala nové informační tabule ZO ČSOP Salamandr z Rožnova, autorem osobité grafiky je pan Ivo Sumec.

Vzhledem k tomu, že řada lidí tuto oblast navštěvuje opakovaně, jistě ocení, že na známých místech najdou nové informace, obrázky, příběhy – důvod k zastavení. Je namístě také zdůraznit, že na rozdíl od většiny ostatních naučných stezek v CHKO Beskydy je tato stezka vhodná i pro cyklisty a v zimě pro běžkaře. Většina trasy vede po pohodlné lesní cestě, bez většího převýšení, takže ji bez problémů zvládnou i rodiny s dětmi či s kočárky.

*Tisková zpráva AOPK ČR,
CHKO Beskydy, Jiří Lehký*

JAK VYSAZOVAT DŘEVINY VE VOLNÉ KRAJINĚ

Nová příručka, kterou vydal v červenci tohoto roku Bioinstitut, o. p. s., předkládá všem zájemcům praktické návody pro výsadbu dřevin ve volné krajině. Publikace s řadou názorných ilustračních fotografií obsahuje podrobný přehled funkcí, které plní nelesní dřevinné biotopy v krajině, detailně rozpracovanou metodiku plánování výsadeb, vlastní výsadby stromů a keřů včetně jejich následné údržby. Součástí příručky je i orientační přehled nákladů, se kterými při zakládání vegetačních prvků musíte počítat. Cenné jsou přílohy publikace, které obsahují seznam dřevin vhodných pro výsadbu v konkrétních podmínkách České republiky.

Nelesní dřevinná vegetace. Návrhy, výsadba a údržba. Autoři: Mgr. Stanislava Čížková, prof. Dr. Ing. Bořivoj Šarapatka, CSc., Ing. Lenka Kulíšťáková. Vydal Bioinstitut ve spolupráci s Přírodovědeckou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci a Ministerstvem životního prostředí České republiky, 2008. ISBN: 978-80-904174-0-3

*Kateřina Čapounová,
Bioinstitut, o. p. s., Institut pro ekologické
zemědělství a udržitelný rozvoj krajiny,
e-mail info@bioinstitut.cz, www.bioinstitut.cz*

EKOLOGICKÉ ZÁTĚŽE PO OKUPAČNÍ ARMÁDĚ ŘEŠÍME DODNES

Dodnes probíhají sanační práce na odstranění starých ekologických zátěží, které zůstaly v České republice poté, co v červnu 1991 z Milovic vyjel poslední vlak s vojáky okupační sovětské armády. Jednalo se především o kontaminaci půdy a podzemních vod ropnými produkty a dalšími toxickými látkami v prostorách, které okupační jednotky obývaly. Okupační jednotky obsadily tehdejší Československo před 40 lety – v noci na 21. srpna 1968. „Sovětská armáda okupovala Československo 23 let a téměř stejnou dobu musíme řešit ekologické škody, které tu po ní zůstaly,“ říká náměstek ministra životního prostředí Karel Bláha.

První rok řídil sanační práce Úřad pro řešení důsledků pobytu sovětských vojsk na území ČSFR. Po rozpadu Československa se tato agenda stala součástí práce Ministerstva životního prostředí (s výjimkou vojenských prostorů, které převzala Armáda ČR, kde sanace přešly do kompetence Ministerstva obrany).

Sovětská armáda využívala v ČR 73 různých velikých lokalit. Průzkumem bylo zjištěno, že zhruba u 60 z nich okupanti zanechali ekologické škody významného rozsahu. Jde hlavně o znečištění podzemních vod ropnými uhlovodíky, chlorovanými uhlovodíky, ale také polychlorovanými bifenylly, těžkými kovy a dalšími toxickými látkami. Sanace od roku 1991 postupovaly směrem od nejvíce postižených lokalit. V současnosti již na většině postižených míst nezbytná sanace proběhla.

Od začátku sanačních prací v roce 1991 do konce roku 2007 bylo na sanace ekologických škod po Sovětské armádě vyčerpáno 1,353 miliardy Kč. Sanace budou probíhat až do roku 2012 a vyžádají si ještě dalších téměř 240 milionů korun.

Dosud pokračují sanační práce na šesti lokalitách (Hradčany, Milovice – Boží Dar, Milovice – tábor, Luštěnice, Kuřivody a Frenštát pod Radhoštěm). V roce 2007 byly zahájeny sanace v Bruntále a Olomouci-Neředíně. Pokračuje i likvidace nepotřebných vrtů na území bývalého vojenského újezdu Ralsko.

Celý proces posuzování a nápravy starých ekologických škod na lokalitách opuštěných Sovětskou armádou na území ČR řídí odbor ekologických škod MŽP. Zadává veřejné zakázky na analýzu rizika jednotlivých lokalit, na zhotovitele sanačních prací i na supervizi. Zabezpečuje uzavírání smluv s dodavateli sanačních a supervizních prací, resp. jejich dodatků na jednotlivé roky a před uvolněním finančních prostředků z rozpočtu MŽP kontroluje správnost předkládaných faktur. Kontrolní dny přímo na sanovaných lokalitách probíhají minimálně s dvouměsíční frekvencí.

Podrobnosti o lokalitách s ekologickými zátěžemi po okupační armádě najdete na adrese <http://sez.cenia.cz/mapmaker/sez> (úkol SA).

*Jakub Kašpar,
tiskový mluvčí MŽP*

PROBLEMATICKÉ ÚZEMNÍ ROZHODNUTÍ K PRAŽSKÉMU OKRUHU PŘES SUCHDOL

Ministerstvo životního prostředí považuje územní rozhodnutí k jižní variantě severozápadní části Silničního okruhu kolem Prahy, vydané 29. srpna 2008, za problematické z hlediska dodržení zákona i příslušné evropské směrnice k posuzování vlivů na životní prostředí. „S politováním konstatuji, že pražský magistrát při přípravě rozhodnutí nerespektoval dokumentaci a stanovisko EIA, ani to nezdůvodnil, ačkoli to platná legislativa požaduje,“ reagoval vzápětí po zveřejnění rozhodnutí ministr životního prostředí Martin Bursík. MŽP proto analyzuje právní cesty, kterými bude možné efektivně dosáhnout nápravy tohoto stavu. „Zároveň požádám o jednání na toto téma pražského primátora Pavla Béma,“ dodal ministr životního prostředí.

Dokumentace pro územní řízení není v souladu s dokumentací a se stanoviskem EIA ze 30. dubna 2002:

- u Dolních Chaběr je nyní povolená trasa okruhu odlišná od trasy v dokumentaci EIA,
- v rozporu s podmínkou č. 3 stanoviska EIA k jižní variantě není portál tunelu u Suchdola posunut o 455 m západním směrem (tunel není prodloužen),
- u přivaděče Rybářka, který je součástí okruhu, byla technologie výstavby schválena hloubená namísto ražené, tunel je posunut těsně k zástavbě; výdych tunelu je posunut k jižnímu portálu tunelu do polohy cca 25 m od zástavby, kdežto stanovisko uvažovalo jeho umístění cca 400 m od zástavby.

Pražský magistrát vydal územní rozhodnutí přesto, že investorem pověřený projektant nesplnil jeho vlastní podmínku vyžádat si od Ministerstva životního prostředí vyjádření o souladu dokumentace pro územní řízení s dokumentací a stanoviskem EIA.

Ministerstvo životního prostředí nadále preferuje severní variantu okruhu, ke které roku 2002 vydalo souhlasné stanovisko EIA. Jižní variantu považuje stanovisko EIA za krajní řešení pro případ, že by se nepodařilo projednat její průchod kolem Ústavu jaderného výzkumu Řež. To se však vloni podařilo.

*Jakub Kašpar,
tiskový mluvčí MŽP*

MŽP ZÁSADNĚ ODMÍTÁ OMEZOVÁNÍ PRÁV OBČANŮ

Ministerstvo životního prostředí zásadně odmítá návrh změny zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění, konkrétně změnu § 70. S návrhem přišla skupina poslanců, včetně členů koaličních poslaneckých klubů. „Návrh by znamenal naprosto nepřijatelné omezení občanských práv. Lidé by ztratili možnost se účinně vyjádřit k nejrušnějším stavbám ve svém okolí, pokud zrovna nejsou vlastníky sousedních pozemků,“ varoval ministr životního prostředí Martin Bursík. Návrh totiž vylučuje občanská sdružení z účasti ve stavebních řízeních.

„To, že ze čtyř předkladatelů jsou dva vládní poslanci, považuji za alarmující. Vždyť programové

prohlášení vlády, pro které zvedli ruku, zcela jednoznačně garantuje, že práva občanů v oblasti životního prostředí se omezovat nebudou,“ dodává ministr Bursík. MŽP o svém zásadním nesouhlasu již informovalo ministra a předsedu Legislativní rady vlády Cyrila Svobodu.

Nemožnost být účastníky stavebního řízení by pro občany znamenala například to, že by se mohli v územním řízení a v procesu EIA vyjádřit k tomu, zda v okolí jejich bydliště vyrostě nová továrna nebo hypermarket, ovšem připomínky ke konkrétnímu charakteru stavby či průběhu výstavby by již vznášet nemohli.

Navrhaná novela je v rozporu s programovým prohlášením vlády i s mezinárodními závazky České republiky, konkrétně s evropskou směrnicí o posuzování vlivů na životní prostředí a především s Aarhuskou úmluvou o právu na informace, účasti na rozhodování a přístupu k soudní ochraně ve věcech životního prostředí.

Ministr Bursík se proto dopisem obrátil na předsedy obou koaličních klubů Petra Tluchoře (ODS) a Pavla Severu (KDU-ČSL), stejně jako na oba nezařazené poslance Miloše Melčáka a Michala Pohanku, aby je informoval o důvodech zásadně nesouhlasného stanoviska MŽP, a zároveň upozornil, že jejich návrh je porušením mezinárodních závazků, které Česká republika uzavřela. V dopisech vyzval předkladatele návrhu, aby svůj podpis pod ním stáhli a předsedy klubů ODS a KDU-ČSL, aby jejich poslanci návrh nepodpořili.

*Jakub Kašpar,
tiskový mluvčí MŽP*

MŽP A STAROSTOVÉ ZDRAVÝCH MĚST BUDOU ÚZCE SPOLUPRACOVAT

Ministr životního prostředí Martin Bursík a předseda Národní sítě Zdravých měst ČR Petr Řezníček podepsali na konci srpna vzájemnou dohodu o spolupráci. Předmětem dohody je prohloubení dosavadní dobré spolupráce a vzájemná součinnost při prosazování a propagaci principů udržitelného rozvoje na místní a regionální úrovni, především pomocí mezinárodního programu místní Agenda 21.

Národní síť Zdravých měst ČR se zavázala k výměně a šíření informací souvisejících s problematikou šetrného rozvoje měst a regionů, do kterého se aktivně zapojují občané. „Udržitelný rozvoj stojí na spolupráci napříč tématy, od dopravy až po podporu zdraví. Stejně tak je ale důležité propojit místní aktivity s národními a mezinárodními programy, a k tomu by měla přispět tato dohoda. Budeme ministerstvu poskytovat naše zkušenosti a informace v oblasti prosazování udržitelného rozvoje na místní úrovni. Ministerstvo tak bude moci směřovat svoji finanční i odbornou pomoc obcím mnohem efektivněji,“ říká o základních myšlenkách dohody předseda NSZM.

Mezi konkrétní oblasti spolupráce bude patřit např. environmentální vzdělávání pracovníků úřadů, finanční podpora měst v oblasti udržitelného rozvoje, zapojování veřejnosti do rozvoje obce apod.

Ministerstvo získává partnera, který již patnáct let úspěšně realizuje mezinárodní standardy, obsažené v řadě dokumentů a koncepcí, v konkrétních městech s konkrétními problémy. „Rádi využijeme znalostí starostů a starostek měst a obcí, kteří dělají spoustu konkrétních věcí pro kvalitu života svých obyvatel, komunikují s nimi a zvou je pravidelně k aktivní účasti na rozhodování o tom, jak a kam se má jejich obec rozvíjet,“ říká ministr životního prostředí Martin Bursík.

NSZM se tak stává oficiálním partnerem ministerstva pro tato témata na úrovni měst a obcí v ČR. MŽP naopak získává přímého partnera na straně starostů měst a obcí. Dohoda deklaruje zájem o rozšíření dosavadní spolupráce a informovanosti, neobsahuje žádné finanční závazky.

*Jakub Kašpar,
tiskový mluvčí MŽP*

ZDRAVÁ MĚSTA, OBCE, REGIONY ČESKÉ REPUBLIKY

Národní síť Zdravých měst ČR (NSZM) je asociace sdružující města, obce a regiony, které realizují mezinárodní Projekt Zdravé město. Zdravá města, obce a regiony již 15 let v ČR systematicky podporují kvalitu veřejné správy, kvalitu strategického plánování a řízení s ohledem na udržitelný rozvoj a podporu zdraví, ptají se svých obyvatel na jejich názory. NSZM má dnes 85 členů, s regionálním vlivem na 1768 měst a obcí, ve kterých žije 3,1 milionu obyvatel (30 % populace ČR). Více informací o NSZM naleznete na internetových stránkách <http://www.zdravamesta.cz>.

Místní Agenda 21 je mezinárodní program zavádění zásad udržitelného rozvoje na místní úrovni (města, obce, regiony). V ČR podle místní Agendy 21 postupují radnice malých obcí, měst i regionů, jejich přehled naleznete na <http://www.ma21>. Cílem programu místní Agenda 21 je vytváření procesů, které příznivě ovlivní kvalitu života nejen současných obyvatel měst, ale také život generací jejich dětí, to vše ve spolupráci s veřejností.

MŽP NESOUHLASÍ S NÁVRHEM ZÁKONA O NP ŠUMAVA OD PLZEŇSKÉHO KRAJE

Ministerstvo životního prostředí zásadně nesouhlasí s návrhem zákona o Národním parku Šumava, který 3. září 2008 schválilo zastupitelstvo Plzeňského kraje. „Návrh plzeňských zastupitelů téměř kopíruje nedávný návrh komunistických poslanců, který za-

mítla jak vláda, tak poslanecká sněmovna. Přebírá i většinu jeho koncepčních chyb a přidává k nim navíc ještě další,“ odmítl návrh ministr životního prostředí Martin Bursík. „Vládě samozřejmě navrhuji zamítavé stanovisko a předpokládám, že návrh neprojde ani prvním čtením v Poslanecké sněmovně. Vždyť je ještě horší, než ten předchozí z dílny KSČM,“ dodal Bursík.

Zásadním problémem je, že klíčové exekutivní pravomoci v řízení a správě národního parku by podle návrhu měl převzít „Výbor národního parku“. To by měl být sbor 21 lidí, jmenovaných zčásti vládou, parlamentem a oběma kraji, na nichž park leží. Navrhovaný výbor je de facto novým správním orgánem, který má schvalovat stanovení zonace ochrany přírody v národním parku, plán péče i lesní hospodářský plán. Výbor dokonce jmenuje a odvolává ředitele národního parku a schvaluje jeho rozpočet. Přitom má být práce výboru z rozpočtu parku financována. „Rozhodování o konkrétních způsobech managementu v národním parku je vysoce odborná záležitost. Je velmi nezodpovědné navrhovat, aby se řízení národního parku svěřilo do rukou kolektivního orgánu, u kterého vůbec není jasné, komu a jak se bude zodpovídat. Navíc bych se opravdu vážně obával, že ve výboru budou sedět především politici a nikoli odborníci. Vždyť se podívejte, kdo členy do výboru nominuje,“ varuje Martin Bursík. Nepříjemné je rovněž to, že Správa národního parku má být podřízena MŽP, a přesto nebude mít MŽP žádnou šanci ovlivnit, kdo ji povede ve funkci jejího ředitele. Výbor má též schvalovat rozpočet národního parku – jedná se přitom o kapitolu státního rozpočtu. „O státním rozpočtu nemůže rozhodovat žádný podobný výbor nějakým hlasováním. Musí být jasně daná konkrétní odpovědnost a možnost kontroly,“ dodal ministr Bursík. Přitom návrh fakticky činí ze Správy národního parku organizační složku státu. To se jednak opakovaně ukázalo jako neefektivní (jako výrazně efektivnější se ukazuje forma příspěvkové organizace), kromě toho je dvojnásob absurdní, že by MŽP jako centrální orgán státní správy přišlo o základní pravomoci i odpovědnost za výkonná rozhodnutí Správy.

Návrh navzdory deklaracím o přenesení pravomocí blíž do regionu naopak přispívá k centralizaci výkonu státní správy. Například rozhodování o výjimkách ze zákazů je podle něj v řadě případů svěřeno MŽP. To je v rozporu s dlouhodobě uplatňovaným principem decentralizace veřejné správy. MŽP naopak v připravované novele zákona o ochraně přírody a krajiny navrhuje svěřit kompetenci k rozhodování o výjimkách ze zákazů správám národních parků.

Návrh by mohl zablokovat průběh správních řízení a přispěl by k další eskalaci napětí mezi místní samosprávou a Správou národního parku Šumava. Povede k tomu část návrhu, která říká, že „Usnesení rady jsou podkladem pro rozhodovací činnost správy. Nesouhlasí-li ředitel správy s usnesením rady, předloží rozpor se svým stanoviskem ministerstvu životního prostředí, které věc rozhodne po projednání s dotčenými obcemi.“ Tímto návrhem se z Rady vytváří dotčený orgán ve smyslu správního řádu, který

vydává závazná stanoviska. Každé jednotlivé rozhodnutí ve správním řízení bude čekat na vyjádření Rady, popřípadě na rozhodnutí Ministerstva životního prostředí o rozporu. Takových rozhodnutí jsou přitom stovky až tisíce ročně.

Návrh neprošel žádným druhem veřejného projednání – ani s vlastníky pozemků, ani s obcemi. Přitom takové projednání jednoznačně požaduje platný zákon o ochraně přírody a krajiny při vyhlášení jakéhokoli druhu chráněného území, nota bene při vyhlášení národního parku, tedy jedné z nejcennějších kategorií chráněných území vůbec. Vlastníci, nájemci, obce, odborná veřejnost – ti všichni byli zcela opomenuti i přesto, že návrh pro ně přináší množství nových zákazů a omezení a některé z nich ani nepripouštějí možnost výjimky.

Kvůli Národnímu parku Šumava přitom žádný zákon vznikat nemusí. NP Šumava byl v roce 1991 vyhlášen zcela v souladu s tehdy platnými právními předpisy příslušným nařízením vlády.

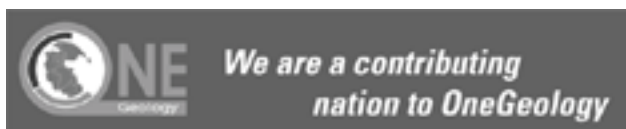
*Jakub Kašpar,
tiskový mluvčí MŽP*

příležitosti ujala autorka výstavy dr. Veronika Štědrá z České geologické služby, doc. Vít Vilímek z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy a ing. Patrik Fiferna z Vydavatelství ČGS, které se na instalaci výstavy v Mariánských Lázních podílelo a zároveň zajistilo prezentaci České geologické služby na této prestižní události. Vernisáže výstavy se zúčastnily také děti ze Základní umělecké školy v Tachově, jejichž obrázky oceněné ve výtvarné soutěži Můj kousek země 2007, pořádané Vydavatelstvím ČGS při příležitosti Mezinárodního roku planety Země, nyní zdobí foyer mariánskolázeňského Městského divadla. Výstava v Mariánských Lázních trvala do 10. října 2008.

Po skončení turné bude expozice umístěna do stálého místa v Josefově u Jaroměře jako základ geovědního Centra planety Země, kde bude sloužit jako kontinuálně aktualizovaná on-line přehlídka výsledků geovědních disciplín a jejich aplikací, určená veřejnosti a mládeži.

*Další informace: www.rokplanetyzeme.cz
Tisková zpráva ČGS*

PROJEKT ONEGEOLOGY EUROPE ZAHÁJEN

1. září 2008 byl oficiálně zahájen projekt Evropské komise (EC / DG Information Society & Media): OneGeology Europe. Cílem projektu je zpřístupnění geologických prostorových dat celé Evropy. Zároveň projekt, jenž zahrnuje 30 organizací (21 evropských geologických služeb), reprezentuje významný příspěvek geologické komunity v rámci budování globálních informačních infrastruktur v oblasti životního prostředí (INSPIRE, SEIS, GMES aj.). Česká geologická služba bude pod vedením Dr. Roberta Tomase v následujících dvou letech kromě jiného vést jeden ze samostatných podprojektů (workpackage) zaměřený na tvorbu multilinguálního metainformačního systému. Více informací: <http://www.geology.cz/extranet/udalost?id=291>, www.onegeology.org

*Tisková zpráva ČGS
Grafika: www.onegeology.org*

PUTOVNÍ VÝSTAVA K ROKU PLANETY ZEMĚ

Po instalacích v Praze, Ústí nad Labem a Hořicích byla veřejnosti nabídnuta putovní výstava Planeta Země mocná i zranitelná k Roku planety Země v Mariánských Lázních. Ve čtvrtek 4. září 2008 proběhlo slavnostní zahájení výstavy v prostorách Městského divadla v Mariánských Lázních. Kromě kurátorky výstavy Jindřišky Řadové se průvodního slova při této

ZEMĚ MOCNÁ I ZRANITELNÁ

Záměrem putovní národní výstavy Planeta Země mocná i zranitelná, pilotní akce geovědního Roku Země v ČR, je ukázat „neobnovitelný“ svět neživé přírody, rámující a podmiňující vývoj života na Zemi.

Výstava má za cíl veřejnosti přiblížit několik pohledů na naši planetu.

Ukazuje estetické hodnoty objektů neživé přírody – výsledků geodynamických procesů a struktury neživé přírody a jejich kombinací v různých měřítkách a uměleckých objektech.

Zdůrazňuje hledisko proměnlivých a kontrastních měřítek našeho prostředí (od kosmického prostoru a místa naší planety v něm až k nanostrukturám budujícím kostru všech hmot).

Osvětluje důsledky přírodních procesů a lidských činností působících dlouhodobě na zemský povrch. Ukazuje rovnováhu jako podmínku pro udržitelnost forem života či naopak zánik prostředí.

Připomíná relativitu lidského poznání a pokroku, stavějící proti sobě inteligentní nástroje k ovládnutí přírody a intenzifikaci výroby na jedné straně a domnělé nástroje k prosazení a nastolení cesty k přírodní rovnováze na straně druhé.

Konkrétní náplní výstavy je několik modulů, zaměřených na různá geologickogeografická prostředí (např. oceánské prostředí, velehory, suché pouště, polární oblasti, vulkanické oblasti, tropické oblasti) v geologické historii naší země. Moduly mají návaznost na nosná témata Roku Země.

DOBŘÉ BIOPLYNOVÉ STANICE ZASLOUŽÍ PODPORU

Bioplyn je jedním z nejvýznamnějších obnovitelných zdrojů energie, který má Česká republika k dispozici (vedle tuhé biomasy, vodní, solární a větrné energie). Bioplynové stanice mohou ekologicky šetrně (s nízkými emisemi skleníkových plynů i lokálního znečištění) vyrábět teplo i elektřinu z bioplynu, vznikající bioplyn může být využitelný i v automobilové dopravě. Bioplynové stanice mohou zpracovávat i některé odpady – například odpadní kaly z čistíren odpadních vod, prošlé potraviny, nevyužitou kejdu a podobně. Druhotným dobře využitelným produktem bioplynových stanic je kvalitní hnojivo. Proto také Ministerstvo životního prostředí dobré projekty na výstavbu bioplynových stanic podporuje. Podmínkou ale je jednak moderní technologie, kvalitní provedení, bezzápachovost provozu a dodržování technologické kázně.

Přínos lze snadno předvést na konkrétním příkladu: bioplynová stanice střední velikosti vyrobí až 4000 MWh elektrické energie za rok. To odpovídá teoretické roční spotřebě 1100 domácností. Vzhledem k tomu, že jde o kogeneraci tepla a elektřiny, může tato stanice kromě toho zásobovat až 300 domácností teplem. Taková bioplynová stanice sníží emise skleníkového CO₂ do ovzduší za každý rok až o 3500 t oproti výrobě energie z fosilních zdrojů.

V České republice, bohužel, některé špatné příklady zapáchajících bioplynových stanic (nekvalitně postavených či nedodržujících provozní pravidla) kazí dobré jméno všem ostatním. Naprostá většina stanic v ČR přitom funguje zcela bezproblémově.

Nejčastějším problémem je nedodržování provozního řádu a porušování technologické kázně. Následkem je snižování výkonu stanic a zápach. To ovšem není obecně vinou bioplynových stanic, ale nezodpovědností provozovatelů. Mnoho problémů lze pod-

chytit již ve schvalovacím procesu před výstavbou bioplynové stanice a provoz povolit podle schváleného provozního řádu. Za neplnění povinností potom mohou být provozovatelé sankcionováni. Na ochranu obyvatel a v boji proti nezodpovědným provozovatelům připravilo MŽP metodický pokyn o podmínkách schvalování bioplynových stanic před uvedením do provozu, který zahrnuje i provozní podmínky bioplynových stanic. Jde o systémový nástroj, který jednak pomůže úředníkům při povolování těchto nových technologií, ale také informuje budoucí investory o zákonných pravidlech, která musí dodržovat.

Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP

MINISTR BURSÍK NAVŠTÍVIL NORSKO

Místopředseda vlády a ministr životního prostředí Martin Bursík se 9. září setkal v Oslu se svým norským kolegou Erikem Solheimem, ministrem životního prostředí a mezinárodního rozvoje. Hlavním tématem setkání byla diskuse o finančních mechanismech Norska a problematice změny klimatu se zaměřením na technologii CCS (Carbon Capture and Storage). Martin Bursík také informoval Erika Solheima o prioritách MŽP v rámci českého předsednictví v Radě EU.

Částka určená na projekty pro Českou republiku z Norského finančního mechanismu činí 62,37 milionu eur (na pětileté období 2004 – 2009). „Příspěvek Norska je pro Česko důležitý, protože umožní financovat projekty, které nemohou být podporovány z operačních programů EU,“ zdůraznil Martin Bursík.

Hlavním koordinátorem využití těchto prostředků v České republice je Ministerstvo financí – Centrum pro zahraniční pomoc, které dosud vyhlásilo tři výzvy k předkládání žádostí o grant pro individuální projekty a programy v osmi základních prioritních oblastech.

KAUZA: BIOPLYNOVÁ STANICE VE VELKÉM KARLOVĚ

Bioplynová stanice společnosti Zevo, s.r.o., ve Velkém Karlově spadá vzhledem k projektované kapacitě pro přijímání vedlejších živočišných produktů do režimu integrovaného povolování podle zákona č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci. Provoz stanice byl zahájen na podkladě kolaudačních rozhodnutí stavebního úřadu OÚ Jaroslavice z roku 2006, přestože podle zákona mělo předcházet vydání integrovaného povolení. Provozovatel si podal žádost o integrované povolení dodatečně (4. 6. 2007). V průběhu řízení však příslušný krajský úřad shledal závažné nedostatky jak v žádosti, tak v provozu bioplynové stanice. Protože provozovatel nedostatky plně neodstranil, byla jeho žádost o integrované povolení již v prosinci 2007 zamítnuta krajským úřadem Jihomoravského kraje. Zároveň bylo provozovateli jasné sděleno, že podmínkou pro pokračování provozu je získání příslušných povolení.

Kromě toho podnikaly příslušné orgány kroky i mimo rámec povolovacího procesu. Česká inspekce životního prostředí (ČIŽP) uložila společnosti Zevo první pokutu již 17. října 2007 ve výši 300 000 Kč, následně další pokutu ve výši 2 miliony Kč (21. 4. 2008) za provozování zařízení bez integrovaného povolení. Důvodem k udělení druhé pokuty a jejímu zvýšení bylo zejména to, že provozovatel neprovedl všechna opatření nutná pro vydání integrovaného povolení a opakovaně nedodržoval provozní kázeň. Pozornost věnuje ČIŽP velkokarlovské bioplynové stanici i nadále. Kontrola ČIŽP na začátku července 2008 konstatovala konflikt s dodržováním vodního zákona a pokračování provozu bez platného integrovaného povolení. Kromě toho se ČIŽP a MŽP zabývají také peticí občanů proti zápachu a provozování zařízení. V případě, že by dalším provozem nastalo či hrozilo závažné poškození životního prostředí, nebo značné materiální škody, mohla by ČIŽP dokonce rozhodnout o omezení nebo zastavení provozu stanice.

Zdroj: Tisková zpráva MŽP

Komise MŽP doporučila projekty týkající se ochrany životního prostředí a podpory udržitelného rozvoje. Mezi úspěšné patří např. projekt Komplexní monitoring stavu přírodního prostředí v Národním parku České Švýcarsko, který už probíhá.

Prostředky Finančních mechanismů Evropského hospodářského prostoru (EHP) poskytují tři státy Evropského sdružení volného obchodu (ESVO) – Island, Lichtenštejnsko a Norsko. Pomoc je určena pro ekonomicky slabší země EHP.

Technologii CCS – geologickou sekvestrací CO₂ – je možné definovat jako systematické ukládání oxidu uhličitého zachyceného při spalování nebo zpracování fosilních paliv do stabilních geologických formací a zabránění jeho zpětnému uvolnění do atmosféry. Podle Evropské komise by nejdůležitější přínosy této technologie měly nastat při plnění dlouhodobějších cílů redukce emisí skleníkových plynů o 30 % do roku 2030, což by mělo být cílem EU-27 v případě, že se příští rok v prosinci na summitu v Kodani klíčoví světoví producenti skleníkových plynů připojí aktivně k nové globální dohodě o ochraně klimatu.

Hlavní prioritou MŽP v rámci českého předsednictví v Radě EU je změna klimatu. Dalšími prioritami v oblasti životního prostředí jsou revize směrnice o národních emisních stropích a návrh směrnice o průmyslových emisích (o integrované prevenci a omezení znečištění) a dále udržitelná spotřeba a výroba a ochrana biodiverzity.

*Jitka Pilbauerová,
tiskové oddělení MŽP*

MEZINÁRODNÍ SEMINÁŘ O BOJI PROTI ŠÍŘENÍ POUŠTÍ

Ministerstvo životního prostředí spoluprádalo seminář na podporu mobilizace finančních prostředků pro posílení implementace Úmluvy OSN o boji proti desertifikaci v zemích postižených velkým suchem nebo desertifikací, zejména v Africe, v zemích střední a východní Evropy.

Ministerstvo životního prostředí je národním kontaktním místem pro plnění Úmluvy OSN o boji proti desertifikaci v zemích postižených velkým suchem nebo desertifikací, zvláště v Africe. Seminář se konal 10.-12. září 2008 na Mendlově zemědělské a lesnické univerzitě v Brně.

Česká republika nepatří k zemím, které jsou desertifikací (rozšiřováním pouští a degradací půd v suchých oblastech) přímo postižené. Degradace suchých půd se u nás týká zhruba 1,5 % území. Řadíme se ale k nastupujícím dárcovským zemím. Náš přístup ke globální Úmluvě o boji proti desertifikaci byl projevem solidarity se zeměmi, které tímto velkým problémem opravdu trpí. Česká republika poskytuje pomoc rozvojovým zemím formou projektů zaměřených zejména na oblast degradace půd, hydrologii, hydrogeologii, a to především v rámci možností své zahraniční rozvojové spolupráce.

Na programu semináře byla důkladná analýza nejen současných národních finančních mechanismů určených pro oblast udržitelného využívání půdy, ale i zdrojů poskytovaných bilaterálními a multilaterálními

donory, včetně identifikace možností jejich širšího využití či možností zcela nových.

Výstupem semináře, který byl dílčí aktivitou východoevropské regionální iniciativy, bylo vypracování návrhu formy budoucí spolupráce při tvorbě národních strategií pro udržitelné financování boje proti degradaci půdy, desertifikaci a suchu v zemích střední a východní Evropy.

*Jakub Kašpar,
tiskový mluvčí MŽP, upraveno (red)*

NOVELA ZÁKONA O POSUZOVÁNÍ VLIVŮ NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Vláda na své schůzi 10. září schválila návrh novely zákona o posuzování vlivů na životní prostředí (EIA), kterou předložilo Ministerstvo životního prostředí. Novela byla nutná jako reakce na řízení o porušení Smlouvy o založení Evropského společenství (ES), které vede Evropská komise proti České republice již od roku 2006. „Jestliže by Česká republika nápravu neprovedla, podá Evropská komise žalobu u Evropského soudního dvora,“ řekl ředitel legislativního odboru MŽP Libor Dvořák.

V současné době není česká právní úprava v plném souladu se Směrnicí Rady 85/337/EHS o posuzování vlivů určitých veřejných a soukromých projektů na životní prostředí, neboť negarantuje v potřebném rozsahu přístup k soudní ochraně pro všechny subjekty uvedené ve směrnici. Novela tento nedostatek napravuje a výslovně uvádí, že proběhne-li posuzování vlivů záměru na životní prostředí (EIA), pak ten, kdo je součástí tzv. dotčené veřejnosti podle směrnice, má právo podat proti konečnému rozhodnutí žalobu k soudu, a to i pokud v konkrétním případě nebudou splněny všechny podmínky účasti v příslušném správním řízení (například územního řízení podle stavebního zákona nebo řízení o stanovení dobývacího prostoru podle horního zákona) podle zákona o posuzování vlivů na životní prostředí. Předpokladem k tomuto postupu je samozřejmě fakt, že daný subjekt aktivně vystupoval v procesu EIA, tj. podal včasné vyjádření k dokumentaci nebo posudku – tedy k dokumentům, které se v rámci procesu EIA zpracovávají.

Vládou přijatá novela zákona nyní poputuje do Poslanecké sněmovny s žádostí o zrychlené projednání, aby nesoulad s právem ES mohl být napraven co nejrychleji.

*Jakub Kašpar,
tiskový mluvčí MŽP*

VLÁDA ZKRÁTILA CESTU K ODPISU ZÁSOB UHLÍ

Vláda 10. září schválila návrh novely horní legislativy připravený ministrem životního prostředí Martinem Buršíkem a ministerstvem průmyslu a obchodu Martinem Římanem. „Návrh je zásadním krokem k tomu, aby byly konečně odepsány zásoby uhlí za hranicí územních limitů těžby – například pod severočeskými obcemi Horní Jiřetín a Černice. Usnesení vlády navíc potvrdilo rychlý odpis zásob pod Mariánskými Radčicemi,

získají i novou ochranu proti prašnosti z těžby. „Ještě letos v říjnu začne výsadba dvou zcela nových lesoparků – lesoparku Ivana Dejmal a lesoparku Venuska, zároveň přibudou zelené pásy a nový biokoridor,“ říká ministr životního prostředí Martin Bursík.

Zároveň usnesení vlády ukládá ministru průmyslu a obchodu odepsat veškeré zásoby hnědého uhlí, které leží za upravenou hranicí limitů těžby na dole Bílina. S tím souhlasí také těžební společnost, která urychleně připraví příslušné podklady. Odpis dá jistotu rozvoje obcím Mariánské Radčice, Lom a Braňany.

Návrh novely horní legislativy umožní, aby odpisy probíhaly i tam, kde jim dosud některé těžební společnosti obstrukcemi bránily.

*Jakub Kašpar,
tiskový mluvčí MŽP*

SLEDOVÁNÍ NÁVŠTĚVNOSTI NPR DĚVÍN-KOTEL-SOUTĚSKA

Na konferenci Výzkum v ochraně přírody, která se konala 9. až 12. září 2008 v Olomouci, byly představeny výsledky kontinuálního sledování návštěvnosti NPR Děvín-Kotel-Soutěska v roce 2006. Jednalo se o měření na nejméně frekventovanější turistické stezce s využitím elektronického zařízení na bázi infračerveného paprsku. Poprvé v historii rezervace byl proveden celoroční průzkum návštěvnosti, při kterém byla získána data o celkovém počtu návštěvníků a rozložení návštěvnosti v průběhu roku. Rezervaci ve sledovaném období navštívilo cca 82 000 lidí. Pro praktické potřeby ochrany přírody bylo nejdůležitějším výsledkem získání informací o rozložení návštěvnosti v průběhu roku. Nejvíce turistů přichází v první polovině května, další vrchol nastává v červenci a poslední pak na konci září.

AOPK ČR, CHKO Pálava

NA ŠUMAVĚ PŘIBUDOU NOVÉ TURISTICKÉ HRANIČNÍ PŘECHODY DO BAVORSKA

Přímo na česko-německé hranici v Informačním centru Národního parku a Naturparku Bavorský les na nádraží v Bayerisch Eisensteinu se 15. září odpo-

Otmar Bernhard a Martin Bursík na brífinku po jednání. Přihlíží náměstkyně ředitele Správy NP Šumava Zdenka Křenová.

Martin Bursík s Otmarem Bernhardem představují česko-německou publikaci o ochraně netopýrů v praxi.

Ministři Bernhard a Bursík s řediteli národních parků Bavorský les a Šumava.

ledne sešel český ministr životního prostředí Martin Bursík se svým bavorským kolegou Otmarem Bernhardem. Základním tématem jejich jednání byla konkrétní podoba nových turistických hraničních přechodů mezi NP Šumava a NP Bavorský les.

„Obrovský kus práce odvedli odborníci z obou národních parků i další experti, takže dnes jsme s panem ministrem Bernhardem společně prodiskutovali některé poslední podrobnosti a došli jsme k dohodě,“ řekl Martin Bursík. Uzavřená dohoda přináší otevření tří nových hraničních přechodů mezi Bavorskem a Českou republikou v turisticky atraktivních partiích Národního parku Šumava. Počet turistických přechodů mezi oběma parky se tak zdvojnásobí.

Oproti původně předpokládanému přechodu na Poledníku se budoucí nový turistický přechod posouvá zhruba o 1,5 km jižněji. Přechod pod Poledníkem bude otevřen u hraničního kamene č. 16/14 každoročně v období od 15. července do 15. listopadu. „S pomocí tohoto přechodu se turisté dostanou jak na Poledník, tak do Modravy na jedné a Buchenau na druhé straně. Snažili jsme se také přechod posunout co nejbliže k Roklanu a přitom nenarušit lokalitu, kde je několik tokanišť ohroženého tetřeva hlušce, který je zvláště v době toku velmi citlivý na jakékoli rušivé prvky,“ vysvětlil ministr Bursík.

Druhým nově otevíraným přechodem bude Modrý Sloup. „O Modrém Sloupu se vedou diskuse už sedmáct let. Mám opravdu radost, že se nám konečně podařilo nalézt přijatelné řešení, jak lidem umožnit do Bavorska a naopak do Čech přes Modrý Sloup chodit,“ kvitoval uzavřenou dohodu Martin Bursík. Na české straně bude cesta na hranici začínat na Březníku, povede po úbočí Špičnicku a dále po hraně Luzenského údolí hraničním chodníkem. „Turisté tak uvidí dva krásné historické hraniční kameny, ale také vzácné horské rašeliniště. Cesta také lidem otevře nádherné výhledy do Luzenského údolí,“ řekl ředitel Správy NP Šumava František Krejčí. Hraniční přechod Modrý Sloup bude rovněž otevřen pouze v sezóně od 15. července do 15. listopadu. „Otevření nových přechodových bodů bylo umožněno i tím, že bavorská strana souhlasila s kompenzačním opatřením pro ochranu přírody, které počítá s uzavřením části hraničního chodníku,“ dodal ředitel Krejčí.

Třetí nový přechod se otevírá v Siebensteinkopfu (Sedmiskalí). „Tady jsme se nakonec dohodli, že tento přechod bude možné otevřít celoročně. Navzájem jsme ale garantovali, že ani z jedné strany nepovede v zimě k hranici technicky upravovaná lyžařská stopa. Jinak tam samozřejmě lidé budou moci chodit i na lyžích nebo sněžnicích, jen žádné frézy a skútry,“ vysvětlil Martin Bursík.

Ministři dnes také slavnostně představili veřejnosti novou česko-německou společnou informační brožuru Ochrana netopýrů v praxi. Ta dává zcela konkrétní a srozumitelné rady, jak prakticky každý, od turisty přes zahrádkáře, po majitele hotelu či penzionu, může pomoci k ochraně těchto ohrožených létajících savců. Na bavorské straně Šumavy jich přitom žije 21 druhů, na české straně dokonce ještě o tři druhy více.

*Jakub Kašpar, tiskový mluvčí MŽP
Foto Hans Kiener – NP Bayerischer Wald*

POZVÁNKY

DOPRAVA, ZDRAVÍ A ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

III. konference Doprava, zdraví a životní prostředí se koná **4. – 5. 11. 2008 v Litomyšli** v hotelu Dalibor, Komenského náměstí 1053.

Hlavním cílem konference je seznámit její účastníky s novými výsledky a poznatky v dynamicky rozvíjejícím se vztahu dopravy, zdraví a životního prostředí a navázat tak na předchozí úspěšné ročníky, které proběhly v letech 2004 a 2006. V rámci jednotlivých základních tematických okruhů konference se vytváří prostor a příležitost pro širokou diskusi, jak řešit aktuální palčivé problémy v oblasti ochrany zdraví a životního prostředí, čímž navazuje na aktivity Panevropského programu Doprava, zdraví a životní prostředí (THE PEP). Hlavní tematické oblasti jsou zaměřeny zejména na problematiku strategií a politiku udržitelné dopravy, hodnocení zátěže dopravy na zdraví a životní prostředí a opatření směřujících k omezení negativních vlivů dopravy. Konference je určena pro pracovníky výzkumných ústavů, vysokých škol, zaměstnance státní správy a samosprávy a odbornou veřejnost. Akce bude akreditována podle zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků. Hlavním pořadatelem konference je Centrum dopravního výzkumu společně se Státním zdravotním ústavem, Stavební fakultou Žilinské univerzity a Českým spolkem pro péči o životní prostředí. Záštitu nad akcí převzalo Ministerstvo dopravy ČR a Ministerstvo životního prostředí ČR.

*Doc. Ing. Vladimír Adamec, CSc.,
vedoucí oblasti hodnocení a řízení rizik,
Centrum dopravního výzkumu, v.v.i.*

DOBRÁ PRAXE EKOŠKOLEK

Českoněmecký seminář Dobrá praxe ekoškolek se koná **13. – 14. listopadu 2008 v Praze** v konferenčních a jednacích prostorách Magistrátu hl. m. Prahy.

Seminář organizují ve spolupráci Ministerstva životního prostředí České republiky a Spolkové republiky Německo a MHMP. Určen je zástupcům veřejné správy a pedagogům z mateřských škol.

Cílem semináře je otevření odborné diskuse k možnostem uplatňování ekologických přístupů v rámci praxe mateřských škol v ČR. Soustředí se jak na identifikování problémů spojených s provozem různých typů ekoškolek (včetně lesních školek), tak na začleňování různých ekovýchovných programů a aspektů do činnosti mateřských škol. Seminář zároveň představí dobrou praxi Spolkové republiky Německo v této oblasti, zejména se zaměřením na lesní školky.

První den semináře bude zaměřen na diskusní témata, proč rozvoj ekoškolek podporovat a jaké bariéry rozvoje v tuto chvíli v ČR existují. Cílovou skupinou tohoto tématu jsou zástupci resortů školství, životního prostředí, zdravotnictví, práce a sociálních věcí, dále krajů a obcí (odborů školství a životního prostředí) a zástupci pedagogů MŠ.

Druhý den semináře bude věnován příkladům dobré praxe uplatňování ekovýchovných aktivit v činnosti MŠ (zkušenosti v ČR i SRN) a je určen zejména pedagogům MŠ.

Bližší informace o semináři poskytuje: Mgr. Miroslav Novák (Ministerstvo životního prostředí; tel. 267 122 272; e-mail miroslav.novak@mzp.cz), Ing. Mgr. Petr Holý (MHMP).

Mgr. Miroslav Novák, MŽP

RNDr. ZDENKA KŘENOVÁ, PhD.,
vedoucí sekce výzkumu a ochrany přírody Správy Národního parku Šumava

O DIVOKÉM SRDCI EVROPY

Národní park Šumava je považován za jedinečnou vědeckou laboratoř, kde se dají uprostřed jinak hustě obydlené Evropy zkoumat přírodní procesy málo ovlivněné člověkem. A vy jste vedoucí vědeckého týmu Správy Národního parku Šumava. Kdy a jak jste se vy, jako mladá žena, k takové krásné odborné příležitosti dostala?

Na správu národního parku jsem přišla před čtyřmi lety, kdy se vytvářela nová pozice vedoucího odboru výzkumu a vědy. Měla jsem za sebou doktorské studium na Jihočeské univerzitě, roční postgraduální pobyt v Kalifornii, zaměřený na ochranu populací zvláště ohrožených druhů, a další krátké působení na univerzitě, kde jsem zčásti pracovala na výzkumném projektu a zčásti učila. Využila jsem nabídky jít na Šumavu, kde jsem chtěla žít. Zároveň jsem měla pocit, že potřebuji dělat něco praktičtějšího, konkrétnějšího, než je čistá věda a psaní článků.

Kolik lidí má vědecký tým v národním parku?

V současné době sekce, kterou vedu, sdružuje oblast výzkumu a ochrany přírody. Velká část mých kolegů se věnuje jak výzkumným aktivitám, tak využití výsledků v praxi, přípravě managementových plánů, různých odborných doporučení a posudků, tedy odborné práci. Celkem jen nás 22.

Jezdí k vám výzkumníci i ze zahraničí?

Máme velmi úzkou spolupráci s kolegy ze sousedního Národního parku Bavorský les. Příroda státní hranice nerespektuje, mnohde je to jediný ekosystém, a tak se snažíme napodobovat přírodu. Už dlouho se nám daří řada společných projektů, třeba telemetrie rysa, výzkum lesních ekosystémů nebo rašelinišť. Jezdí k nám i hosté ze vzdálenějších končin. Například teď už desátý měsíc je na pracovišti v Kašperských Horách kolegyně z univerzity v Parmě, která u nás dělá diplomovou práci zaměřenou na ekologii rysa. Těším se, že v budoucnu bude cizinců ještě víc.

Působila jste v Nizozemsku a ve Spojených státech, určitě tedy máte představu: Jak byste charakterizovala přístup ke správě chráněných území takového typu, jako je Národní

park Šumava, v dalších zemích, kde je silná tradice ochrany přírody?

Rozdíl mezi Holandskem a Amerikou je samozřejmě v tom, jak hustě je která z těch zemí obydlená. V Americe je mnohem snazší vymezit území, které má opravdu patřit přírodě, není tam tak silný konflikt s rozvojem a zastavěným územím. A díky dlouhé tradici je statut národního parku nezpochybnitelný. Holandsko je naopak země hustě osídlená a člověkem hodně ovlivněná. Každý zbytek přírodního prostředí tam má pro lidi velmi vysokou hodnotu, protože si uvědomují jeho zranitelnost a pečlivě si ho střeží.

Vládne tam tedy ve společnosti jiný hodnotový systém.

Myslím, že ano, a potvrzuje to i pan profesor Fanta, který má zkušenosti s Holandskem mnohem větší než já. Společnost tam v uplynulých třiceti letech prošla několika ekologickými krizemi se záplavami, s využíváním krajiny atd. I běžná, neodborná veřejnost se s tím začala hodně potýkat. V dnešní době se Holanďané mnohem víc zajímají o otázky ekologie a ptají se svých politiků, lidí v místních samosprávách, co dělají pro to, aby jejich životní prostředí bylo lepší.

Když srovnáte tento vztah společnosti se situací v České republice...?

Věřím, že je to záležitost postupného vývoje. Po sametové revoluci bylo takové rané období ochrany přírody. Lidi se o ni zajímali možná víc než teď, kdy převládly soukromé a podnikatelské zá-

jmy. Dnes jakoby převládal pocit, že přírody je okolo dost, že ji nemusíme nějak moc chránit, a leckdo ochranu přírody cítí dokonce jako zásadní omezení rozvoje a prosperity. Ti, kteří varují před promrháním doposud nedoceneného potenciálu naší přírody, bývají označováni za bláhovce. Ale řečeno trochu do vlastních řad, je tady široké pole vysvětlovat, ukazovat tyto potenciály a hodnoty přírody, protože žijeme v době, kdy se často dělají krátkozraká rozhodnutí s dlouhodobými nebo nezvratnými důsledky. Příkladem území, která stojí na rozcestí, mohou být pohraniční oblasti, které byly v prostoru železných opon, a je jedno, jestli jsou to Novohradské hory, Český les nebo Šumava.

Jak to nezainteresovanému člověku přiblížit?

Jedna z dobrých cest, jak zprostředkovat krajinu lidem, jsou exkurze s doprovodem. Lidé se můžou podívat na to, co je pro ně většinou jen abstraktním tématem v novinových titulcích – na místě pochopit třeba, že moderní komfortní domy nemohou simulovat staré chalupy, téměř přirozeně vrostlé do krajiny, nebo jak důležité je mrtvé dřevo pro obnovu lesa, kolik různých organismů v něm žije. Myslím, že osobní prožitek, vlastní zkušenost je vždycky důležitější než teoretické přednášky. Asi nejcitlivější skupina, se kterou má cenu takto pracovat, jsou mladí lidé, děti a studenti. Jsou hodně otevření, možná také díky tomu, že hodně cestují, mají zkušenost i odjinud.

Vnímáte rozdíly mezi českými národními parky a vyspělým zahraničím ve výzkumné oblasti?

Myslím si, že kvalita výzkumu v českých národních parcích je plně srovnatelná s výzkumem v jiných evropských zemích nebo v Severní Americe. Všude funguje otevřená vědecká komunita, metodiky výzkumu i výsledky jsou dobře sdílené. Před pár týdny jsme měli mezinárodní setkání ve Staré Lesné, kde byli koordinátoři dlouhodobého výzkumu ze všech zemí světa od Austrálie přes Čínu, Spojené státy až po většinu evropských zemí. Zahraniční kolegové vysoce ocenili míru spolupráce, která probíhá mezi NP Šumava a NP Bavorský les.

Jste vlastně díky elektronické komunikaci neustále v kontaktu s celým světem, že?

Jsme – přes elektronickou komunikaci a nejrůznější pracovní schůzky nebo vzájemné návštěvy mezi jednotlivými územími. Komunikace je důležitá, aby se „neobjevovala Amerika“, abychom tu tři roky nebadali nad něčím, co rok před námi vyřeší kolegové na druhém konci Evropy.

Vaše Koncepce výzkumu a dlouhodobého monitoringu v Národním parku Šumava ze září 2007 se nezaměřuje jenom na tradiční sledování vzácných druhů, monitoring v bezzásahových i obhospodařovaných územích a další ekologické fenomény, ale například i na hledání vhodných způsobů hospodaření – lesnického, zeměděl-

ského – a na sociomonitoring. Můžete shrnout vědeckovýzkumný přístup vašeho týmu?

Koncepci jsme připravovali společně s kolegy, kteří jsou zaměstnanci parku, i s externími spolupracovníky, ať už jsou to členové vědecké sekce rady parku nebo další spolupracující organizace, univerzity, akademie věd atd. Snažili jsme se definovat základní oblasti výzkumu, aktivity garantované zaměstnanci správy národního parku a vedle toho najít prostor pro spolupracující organizace. Stručně řečeno, správa parku garantuje monitoring základních ekosystémů, které se na území parku vyskytují, což jsou lesy, druhotné bezlesí, pro Šumavu velmi významná rašeliniště a vodní plochy. Tam jsme především chtěli, aby byla zajištěna kontinuita sběru dat, aby nebyla omezena trváním nějakého grantu. Základní monitorovací systém tedy běží v naší režii a vytváří datovou základnu pro jakoukoli další komplexní analýzu. S externími spolupracovníky hledáme vyvážené řešení, aby se na území parku dělala řada výzkumných projektů, aby se vzájemně doplňovaly a nedocházelo k dublování.

Je zájem využívat šumavskou „laboratoř“?

Zájemců realizovat část nějakého projektu na Šumavě jsou desítky ročně. Většinou se jedná o několikaleté projekty, kdy jeden končí a výzkumníci už připravují pokračování, aby byla návaznost. Zatím se nám tak ve dvou třetinách případů daří si dopředu domluvit, jaké bude zadání projektu, tak aby zapadal do koncepce. Ještě se ale stává to, že někdo řekne: Já jsem dostal grant a teď mi tady dejte povolení k výzkumu. A my musíme říct: Ale vy děláte to samé, co kolegové už opakují. I v rámci ostatních národních parků se kolegové potýkají s podobným problémem, a tak v současnosti hledáme způsoby vzájemné lepší informovanosti. Jde jak o finanční prostředky, tak o určité zatížení území. Třeba se stávalo, že kolegové z různých pracovišť chtěli opakovaně dělat výzkum v Trojmezenském pralese a umisťovat neselektivní pasti na odchyt hmyzu...

Neselektivní past znamená, že se do ní nachytá všechno?

Přesně tak. Oni si pak vyberou skupinu hmyzu, která je zajímavá, a zbytek materiálu není využit. Mezitím někdo chce zkoumat jinou skupinu hmyzu. Pak je lepší, aby výzkumné týmy spolupracovaly nebo si předávaly část materiálu. Taky je možné, aby podobný výzkum byl směřován do jiné lokality, která ještě není probádaná.

V koncepci uvádíte, že navzdory mnoha už uskutečněným projektům existují na Šumavě přírodní fenomény, které stávající výzkum nepostihuje. Které to jsou?

Mění se prostředí a výzkumem doposud nepostihnuté byly vichřicí způsobené rozsáhlejší plošné polomy. Na Šumavě se systematicky nezkoumaly, nehodnotilo se, jak se ekosystémy přesně vyvíjejí.

Do doby, než jsme spustili koncepci, také nebyl zajištěn systematický sběr mezoklimatických dat.

Co to je?

Na území Šumavy existuje významná meteorologická stanice na Churáňově, obdobná je na Velkém Javoru na bavorské straně, mají dlouhodobou tradici ve sběru dat. Existují i další lokální klimatické stanice, ale doposud nebyl zajištěn pravidelný sběr dat i z neobydlených oblastí, třeba z hřebene mezi Poledníkem a Polomem nebo z údolnic některých potoků. V současnosti jednáme s ČHMÚ a také s bavorskými kolegy o doplnění sítě těchto stanic a vzájemném sdílení dat.

Směřuje se tedy k jemnějšímu poznání.

Lepší informace o lokálních klimatických podmínkách jsou důležité pro pochopení řady přírodních fenoménů. Každý, kdo zná Šumavu, si uvědomuje, že reliéf je tam velmi členitý a jednotlivé části se klimaticky liší, a proto nemůžeme údaje z Churáňova používat univerzálně pro celé území.

Zmínili jste se o vichřicích. Nebyl z vědeckého hlediska orkán Kyrill vlastně požehnáním? Způsobil něco, co by se jinak nestalo, co můžete teď sledovat. Co vám umožnil zjistit, potvrdit nebo vyvrátit?

Když mluvíme o území národního parku, myslím, že není správné v souvislosti s Kyrillem mluvit o katastrofě nebo kalamitě. Je to zkrátka přírodní událost, která se v takových typech ekosystémů děje. Na druhé straně si také, byť z pozice vědce, neříkám: No ale to nám to udělalo pěkný manipulativní experiment! Tak to určitě není. Nastane-li nějaká přírodní událost – a je jedno, jestli vichřice, povodeň nebo cokoli jiného – přicházejí vědci, aby vhodně zvoleným výzkumem a následným monitoringem přispěli ke správnému pochopení toho, co a proč se děje. Výzkum po Kyrillu na Šumavě pomůže k získání nových informací, které se týkají reakce lesních ekosystémů. Stejně reagovali v roce 1997 a 2002, když byly povodně, kolegové botanici. Velmi detailně sledovali vývoj vegetace na nových náplavech, protože to byl nový fenomén, který se v krajině objevil.

O Šumavě se dost často říká, že děláme nějaké experimenty s managementem lesa, a tím experimentem je myšleno, že neuplatňujeme klasické lesnické postupy hospodaření. Osobně si myslím, že je to spíš obráceně. V horských smrččinách se odehrávají vichřice, následované polomy a potom obvykle kůrovcovou gradací, po tisíciletí. Takže za experiment by se mohly považovat spíš některé nestandardní postupy hospodaření, kdy se provádí třeba výsadba stanovištně nepůvodních dřevin, nebo některé dřívější praktiky obnovy lesa, které je možné vidět v Krušných horách. Když tam byl velký problém s imisemi, vysazoval se smrk pichlavý. Jinde byla shrnuta horní vrstva půdy, snad považovaná za otrávenou, do dlouhých valů a mezi ně téměř na minerální substrát se vysazovaly stromky, které jsou i po třiceti

letech malinké, zatímco na valech shrnuté zeminy je dnes mnohem větší nálet břízy a stromů, které tam vyrostly samy. Řekla bych, že spíš tohle byly experimenty ve vztahu k lesům, než ponechat nějakou část prostoru pro samovolný vývoj. Samozřejmě netvrdím, že ponechání samovolnému vývoji je program pro všechny lesy v České republice. Dokonce si ani nemyslím, že to je program pro všechny lesy v národním parku, ale ve vrcholových partiích Šumavy nám poslední desetiletí, a především orkán Kyrill ukázaly, že člověk v těchto porostech nekoná dobře a hospodaření vede k narušení stability porostů. Nechat vznikat tento les způsobem, jak to po desetitisíce let evoluce sám dělal, není nezodpovědný experiment. V jádrovém území národního parku by to tak asi mělo být normální. Ve zbytku Evropy to čím dál víc za normální považováno je a bezzásahová území jsou považována za velmi cenné referenční plochy pro člověkem ovlivňované lesy. V tomto smyslu Kyrill byl příležitost – příležitost udělat zodpovědné rozhodnutí, protože loni v období po Kyrillu jsme opravdu stáli na křižovatce. Pokud bychom tam pustili harvestory, veškeré dřevo vyklidili, pak bychom šance, že tam vznikne přírodě blízký les hodný být v jádrové zóně národního parku, odsunuli o dalších 60, 80, 100 roků, než by se to znovu rozpadlo. Proto si myslím, že před rokem pan ministr a zodpovědní pracovníci MŽP udělali zásadní a dobré rozhodnutí na cestě Šumavy k evropskému národnímu prahu.

Udělalo se to rozhodnutí v rozsahu, který vám připadá dobrý?

Určitě bych rozsah nezmenšovala, je důležité, aby plochy ponechané samovolnému vývoji byly dostatečně velké. Asi nikdo neočekává, že by nerušené přírodní procesy mohly probíhat na ploše jednoho nebo dvou hektarů, což je bohužel výměra některých fragmentů stávající I. zóny v NP Šumava. Míra ovlivnění těchto ostrůvků jejich okolím, stejně jako například rozptýl kůrovce do okolních porostů jsou enormní. A proto považuji za velmi pozitivní, že po lekci, kterou nám udělil Kyrill, byly v jádrovém území NP vytvořeny smysluplně velké celky v oblastech horských smrččin a rašelinných lesů, které jsou navíc evolučně adaptované na obnovu při větrných disturbancích či kůrovcových gradacích.

Jaké jsou konkrétní zkušenosti a výsledky z revitalizace rašelinišť?

Revitalizace rašelinišť se na Šumavě provádějí podle pečlivě zpracované koncepce, které předcházela detailní inventarizace a výzkum poškození rašelinišť. V současnosti na vzorových rašeliništích probíhá dlouhodobý monitoring vodního režimu několik let před plánovanou revitalizací, který pak pokračuje i po realizaci. Tzn. že máme informace o tom, jak provedená revitalizace situaci změnila.

Znamená to, že se ta rašeliniště dřív těžila?

Ne. Kromě několika málo rašelinišť, třeba Soumarový most u Volar, které bylo těžené v relativně ne-

dávné době, bylo několik málo rašelinišť, například Chalupská nebo Jezerní slat, těžených v předválečném období. Projekt revitalizace se snaží o nápravu vodního režimu, protože naprostá většina rašelinišť byla na Šumavě v minulosti především z důvodů lesnického hospodaření v okolních porostech protkána sítí odvodňovacích příkopů nebo kanálů, které snižují hladinu podzemní vody a vedou k degradaci rašelinišť. Ono vlastně ztrácí schopnost přirozené obnovy, přírůstání. Projekt revitalizace s pomocí nejrozličnějších hrázek a jiných opatření zpomaluje odtok vody. Je to důležité i z toho důvodu, že Šumava je pramenná oblast pro řadu řek, tak trochu střecha střední Evropy. Zpomalení odtoku vylepšuje vodní režim v širším území.

Co může váš výzkum na Šumavě přinést běžným lesním hospodářům nebo zemědělcům? Mohou si z něj vzít něco praktického?

Věřím, že ano, protože v hospodářsky využívané střední Evropě jsou bezzásahová území národních parků vlastně poslední referenční plochy, na kterých je možné pozorovat kuchařku přírody. Pro běžné lesnické hospodaření je tam řada informací, třeba jaký podíl přirozeného zmlazení se v porostech poškozených vichřicí v různých lokalitách objevuje. To je dobrá informace, i ekonomicky využitelná. Proč bych do některých lokalit měla vnášet umělou výsadbu, ještě navíc třeba ne místní proveniencí, když vím, že se tam vyskytuje dostatečné množství semenáčků nebo mladých stromků, které tam samy mohou růst. Dále je například zajímavá informace, jakým způsobem se les obnovuje přirozenou cestou, pokud se tam zanechá nějaké množství dřevní hmoty, která je důležitá pro zachování dostatečného množství živin. Také na Šumavě běží výzkum tzv. malých povodí, který dává informace, kolik do povodí naprší a jak rychle odtud voda odtéká. To se dává do souvislosti třeba s charakterem lesních porostů v okolí. Porovnávají se lokality, kde byly v minulosti lesy poškozeny kůrovcem, čili je tam „suchý“ les, ale ponechaný volnému vývoji. Vedle toho je paseka, která byla vyklizená, vytěžená. A pak se výsledky ještě porovnávají třeba se zeleným lesem.

A pro zemědělství?

Informace se týkají především hledání vhodného způsobu obhospodařování druhově bohatých horských luk, které se v oblasti Šumavy vyskytují. Vycházejí z toho doporučení, zda pro určité lokality jsou vhodnější třeba smíšená stáda ovcí a koz, jaké je vhodné zatížení luk, kolik dobytčích jednotek po jak dlouhou část sezóny je možné na kterých pastvinách mít. To je záležitost hodně specifická pro Šumavu, protože v době státních statků se tam na některých místech páslo hodně intenzivně, a teď tedy hledáme vhodnou rovnováhu, aby zemědělství bylo spíš nástrojem pro ochranu cenné přírody.

Máte projekt telemetrického sledování rysů, jelenů a srnců. Znamená to, že mají nějaký čip?

Ne, mají obojek, v něm je vysílačka a GPS. Zároveň je tam senzor, který velmi stručně charakterizuje pohybovou aktivitu zvířete – jestli stojí, běží.

Kromě toho, že jsou to krásná, nápadná zvířata, má sledování nějaký praktický význam?

Informace, které přináší, jsou důležité pro pochopení chování druhu v takovémto typu krajiny – jak velký je areál jednotlivých samců a samic, jak moc migrují. Například u jelenů je důležité vědět, jak se v průběhu roku pohybují, na jak velké vzdálenosti se přesouvají, v kterých oblastech se zdržují. Jeden ze zajímavých výsledků je zjištění, že do oblasti Šumavy, mezi hranici a „dráty“, dřív vlastně „za železnou oponu“, se na léto stahují všichni němečtí jeleni, nejsou dole na bavorské straně.

Co se jim u nás líbí?

V době letní sezóny je to pro ně klidové území. Zároveň je tam vhodná pastva. Přestože jeleni, kteří jsou tu teď, si nepamatují situaci před dvaceti lety, patrně mají zakódované, že ten prostor jakoby za plotem byl pro ně klidný, téměř se tam nelovilo a zároveň byl snadno přístupný.

Má to tedy nějaký praktický význam?

V současné době už kolegové dělají analýzy, v jaké struktuře krajiny – kolik lesů, kolik bezlesí, v kterých místech – se zvířata shromažďují, kde jsou pro ně klidové odpočinkové zóny. Tyto informace se potom využívají i v managementu zvěře v území. Pomáhají nastavit optimální počty zvěře, protože pro jeleny neexistuje přirozený predátor, na Šumavě nemáme vlka, ten tady téměř není regulačním činitelem. Zvěř může okusovat, poškozovat lesy, to se stává. Dělají se třeba analýzy trusu, jaké jednotlivé typy rostlin kdy žerou. Jakákoli informace o jejich pohybu v terénu a o tom, co kdy okusují, jsou podklady pro to, jak území spravovat, jakým způsobem se zvířata zacházet.

Výsledky vašeho výzkumu tedy mají vliv na management chráněného území.

Určitě. Zvěř, rašeliniště, to jsou příklady, kdy se výsledky výzkumu a monitoringu používají pro správu území. Podobně se využívá sledování zmlazení na plochách postižených orkány Kyrill. Je to vlastně jeden ze základních podkladových materiálů pro rozhodování, jakým způsobem, ve kterých lokalitách upřednostnit přirozenou obnovu a kde volit výsadbu, aby se obnova podpořila.

Čeho byste chtěla ve své současné pracovní pozici a taky celkově ve své odbornosti dosáhnout?

Považuji prostor Šumavy a Bavorského lesa – protože se na to dívám jako na celek – za území mimořádně hodnotné v rámci střední Evropy. A ráda bych přispěla k tomu, aby se podařilo kvalitu tohoto

území, doposud známou zasvěceným, dobře zdokumentovat, podchytit změny, které se dějí, a informace z výzkumu využít k vysvětlení, co a jak se v této části Evropy odehrává, když se příroda nechá přírodě. Považuji za důležité pokusit se – a s kolegy z Bavorského lesa na tom intenzivně pracujeme – nastavit v maximální míře stejný nebo sdílený systém výzkumu a monitoringu, abychom území měli popsáno společně. Druhý, neméně důležitý krok je interpretovat odborné výsledky jazykem, který je srozumitelný široké veřejnosti. V tom národní parky mohou hrát velmi cennou roli, protože jsou to území, kde se lidé můžou seznámit s něčím, co jinde už není pozorovatelné. Tímto směrem bych se ráda ubírala. Dotáhnout koncepci výzkumu na Šumavě, abychom měli systém standardně nastavených metodik dlouhodobého výzkumu na území obou národních parků, a zároveň hledat a najít úspěšné způsoby, jak odborné výsledky zprostředkovat veřejnosti.

Podle toho, co uvádíte v seznamu svých autorských publikací, máte zřejmě osobnější vztah k hořcům. Zabývala jste se životní strategií ohrožených druhů z čeledi Gentianaceae. Jaká je ta jejich strategie?

Dělala jsem diplomku a disertaci na výzkumu populační ekologie různých zástupců čeledi hořců, protože hořce, podobně jako orchideje, se v české flóře v minulosti na mnoha místech vyskytovaly, ale vzhledem ke změnám ve způsobu užívání krajiny v posledních desetiletích, většina zmizela. A mě zajímalo, co jednotlivým druhům kytek na stávajícím způsobu obhospodařování krajiny nevyhovuje. Takže jsem hledala kritické fáze v tzv. životním vývojovém cyklu, čili to, co je limitující faktor, proč už populace dál nepřezívají nebo se nerozmnožují. Třeba hořec hořepník dříve rostl na řadě lehce podmačených luk v podhůří v jihozápadních a jižních Čechách a na mnoha dalších lokalitách, které byly pasené nebo kosené. Vymizel především z toho důvodu, že louky se odvodnily, a ty, které se neodvodnily se buď zalesnily, protože se už nevyplatilo je obhospodařovat, nebo byly převedené na strojově sekané kultury. Také při dřívějším způsobu hospodaření v porostu vznikala drobná mozaika vegetace a takové malé díry v drnu, správné gapy. Byla to místečka, která jsou nezbytná, aby se tam miniaturní semínka hořce mohla uchytit a vyklíčit, protože v rané fázi životního cyklu jsou tyto semenáčky strašně konkurenčně slabé. Nemohou růst v trsu trávy, protože se tam nedostanou k půdě, k vlhkosti.

Dá se tedy říct, že nejdřív té rostlině dobré podmínky vytvářel člověk určitým způsobem obhospodařování, a potom změnou obhospodařování člověk zase ty podmínky zničil.

Ano. Většina pastvin a luk se v prostoru České republiky bez činnosti člověka neudrží. Když se tam nebude pást nebo kosit, postupně tam sukcesním vývojem vznikne les. Kytky jako orchideje, hořce, hořečky a další chráněné druhy jsou vázané na tuto

člověkem blokovanou fází vývoje vegetace. Před příchodem člověka přežívaly v refugích, která si můžeme představit jako lehce rozvolněné lesy, kde třeba velká zvířata udržovala rozvolněnější a světlejší části původních pralesů. Potom tyto rostliny osídlily člověkem nabídnutá stanoviště. V současné krajině, která je mnohem méně pestrá, si už zase vhodný prostor nedokážou najít. Důležité také je, že řada těchto druhů, ať jsou to kytky nebo třeba hmyz, motýli, fungovala v krajině ve struktuře metapopulací.

Co to je?

Lokální populace, jednotlivá místa, kde se druh vyskytuje, se většinou objevují v nepříliš velké vzdálenosti od sebe. Pokud třeba motýl dokáže přeletět 700 metrů, je možné, že na jednom místě lokální populace vyhyne, ale v příštích sezónách, pokud podmínky jsou pořád vhodné, je lokalita znova osídlena. Jenomže při současné struktuře krajiny máme poslední malé ostrůvky chráněných rezervací, které jsou relativně malé, ale hlavně velmi vzdálené od dalších, které by byly vhodné lokalitou. Pokud tedy na jednom místě druh vyhyne, je nepravděpodobné, že by došlo k opakovanému osídlení. V době studia jsem se věnovala spíš populační ekologii, čili zaměřila jsem se na jeden druh nebo skupinu druhů a hledala jejich vazby k prostředí. S přechodem na Šumavu jsem se dostala až na ekosystémovou úroveň, kde se snažíme společně s kolegy popsat změny, které se odehrávají v rámci celých společenstev. Je to jakoby jiné měřítko. Výhoda Šumavy je relativní velikost území. Kromě několika málo dalších chráněných území a posledních vojenských prostorů, kde je relativně velké přírodní území, Šumava je jeden z posledních velkých přírodních ostrovů, kde nejrůznější vazby v rámci populací, ale i v rámci velkých společenstev, biotopů mohou fungovat. Boubín nebo Žofínský prales jsou samozřejmě velmi cenná území, ale z původního Boubínského pralesa, tak jak byl před sto padesáti lety založen, v současné době zbývá výměrou méně než jedna třetina a je to vlastně velmi malé území vystavené množství vlivů z okolí.

Správa šumavského národního parku letos zahájila projekt zpřístupnění některých přísně chráněných území pro veřejnost v rámci projektu Divoké srdce Evropy, je to tak?

Divoké srdce Evropy je projekt, který jsme společně s kolegy z Bavorského lesa zahájili s tím, že se snažíme vytvořit společné jádrové území na pomezí obou parků, kde je těžiště nejceněnějších, nejcharakterističtějších biotopů i druhů. Stručně by se to dalo popsat, že je to mozaika velmi cenných rašelinišť, Weitfferských slatí, a navazujících území rašelinných, podmačených a horských smrčín. Do velké části z nich člověk v poslední době už žádným způsobem nezasahuje. Tetřev je zde vlajkový druh. Kdyby neexistovalo toto jádrové území, tak jeho populace už nemůže na Šumavě přežívat. Území má opravdu klidový charakter a slouží i jako

reprodukční centrum šumavského rysa. Známe třeba hezký příběh rysice, která vrhla mláďata loni v Bavorsku pod Roklanem, a pak je převedla na českou stranu hranice, protože tam měla víc klidu a vhodné lovecké podmínky. I to je důkaz toho, že příroda hranice nerespektuje, a tak jsme s kolegy z Bavorska domluvili, že je načase vymazat hranice i při správě tohoto území. Jádrové území národních parků, ono Divoké srdce Evropy, je tedy opravdu deklarované jako území divočiny. Je to nejcennější přírodní území, které v prostoru Šumavy máme a kde se snažíme ponechat prostor přírodě a neovlivňovat ji. Ale je to i příroda pro lidi. V tom je právě potenciál toho území. Nabízíme lidem možnost, aby se s divočinou seznámili. Odborní průvodci se snaží při exkurzích zprostředkovat tajemství divočiny, upozorňují na zajímavé fenomény, vysvětlují principy toho, co se tam odehrává. Při takových exkurzích návštěvníci snad lépe pochopí, v čem spočívá cenať jádrových území, poznají sami, že se tam odehrávají jiné věci než v normálním hospodářském lese na Brdech nebo na Křivoklátsku...

Jak velké je to území a kolik lidí se tam tak za rok dostane?

Zatím jsme se domluvili na 12 000 hektarů s tím, že v okrajových částech území existují normálně značené cesty a jsou tam třeba plánované zážitkové stezky. To jsou vlastně naučné stezky, kde ale místo dlouhých popisných cedulí volíme spíš systém piktoqramů nebo velmi stručného průvodce. Lidem nabízíme základní penzum informací, ale necháme je, aby na základě svého prožitku, své zkušenosti si přírodu osobně víc zažili, sami objevili různé detaily a zajímavosti.

To je nová forma?

Před několika lety jsme v prostoru Březníku vyzkoušeli první takovou stezku. Podobnou stezku pouze s několika vysvětlujícími cedulemi máme na Plešném jezeře, kde lidem u vstupu na stezku vysvětlíme základní fenomény, které tam vidí, a potom necháváme přírodu, aby sama působila.

Aby návštěvníci sami hledali...

Aby to nebyl jednosměrný zdroj informací. Vstup do jádrových území je letos pilotní projekt. Měli jsme zatím dvě exkurzní trasy do různých částí území, vždycky tak, aby se návštěvníci seznámili jak s českou, tak s bavorskou stranou hranice. Připravujeme vyvážený počet exkurzí z české a německé strany, vždy s českým, nebo německým průvodcem. Jde o to, aby lidé měli opravdu prožitek z přírody, z divočiny a zároveň si mohli být jistí, že přírodu nepoškozují, že do rašeliniště nevydupají chodník. Je tam samozřejmě možnost vhodným způsobem návštěvy regulovat. Předpokládáme, že by se trasy z roku na rok měnily, aby lidé nechodili pořád do stejných míst, aby to pro návštěvníky bylo stále atraktivní, a zároveň, aby to neznamenal zatížení území.

Je o exkurze velký zájem?

Zatím byly naplněné všechny, zdá se, že zájem je. Podobný systém jsme zahájili i v dalších územích přírodnějšího charakteru, třeba ve Vltavském luhu nebo v kaňonu Křemelné, která nejsou běžně veřejnosti přístupná, a určitě je vhodné, aby je návštěvníci poznali, ale jiným způsobem, než je hromadná turistika.

Co vy osobně na Šumavě nejvíc milujete?

Nejraději mám, když mám čas a jen tak bez konkrétního plánu vezmu foťák a jdu se procházet. Chodím mimo značené turistické cesty, po cestách i necestách. Myslím si, že člověk potřebuje čas, aby Šumavu poznal, pochopil, jak funguje. I svým kamarádům a známým radím, aby aspoň chvíli chodili Šumavou samostatně, bez barevných značek na stromech. Samozřejmě podle zákona není možné vstupovat mimo značené cesty do prvních zón, ale na Šumavě je kvantum zajímavých a krásných zákoutí ve druhých zónách, ve kterých se může chodit všude. Je to, myslím, nejlepší způsob, jak prostor Šumavy vnímat. Pro mě osobně je strašně důležité a podnětné, že se na Šumavě pohybuju v různých obdobích roku a za různého počasí.

Včetně nejhoršího?

Určitě. Hezké počasí je samozřejmě příjemné na vycházky. Ale když je taková ta šumavská mlha s vodorovným deštěm, teprve tehdy člověku docházejí některé jiné věci. S foťákem za každého počasí, to je dobrý relax. A především, jak říká jeden můj kamarád, do přírody je třeba chodit, když bouří živly, aby člověk pochopil, jak vlastně příroda funguje.

*Ptala se Hana Kolářová, 3. září 2008
Foto Zdenka Křenová a její archiv*

Luzenské údolí

OMEZENÍ JÍZD KAMIONŮ

Česká vláda 3. září 2008 schválila návrh ministra dopravy Aleše Řebíčka a ministra životního prostředí Martina Bursíka na celoroční omezení víkendových jízd kamionů nad 7,5t v pátek od 15:00 do 18:00 a v neděli od půlnoci do 22:00, a to na celé síti pozemních komunikací. Ministr dopravy ve spolupráci s ministrem životního prostředí poté zahájil práce na schválení novely zákona o silničním provozu, která zákaz má uvést do praxe. Vláda byla informována rovněž o harmonogramu prací, při jehož dodržení je možné dosáhnout toho, aby zákaz nabyl účinnosti 1. lednem 2009.

Jeden z klíčových bodů vládního programu

„Cesta k dohodě vlády nad víkendovým omezením jízdy kamionů trvala patnáct měsíců. O to více si rozhodnutí vlády vážím. Je to pro mne splnění jednoho z klíčových bodů vládního programu. Lidé si budou moci alespoň o víkendu odpočinout od hluku a znečištěného ovzduší. Zákaz přinese plynulejší víkendovou dopravu a snížení počtu dopravních nehod, včetně těch smrtelných,“ řekl ministr životního prostředí Martin Bursík.

Po více než ročním jednání mezi ministerstvy dopravy a životního prostředí došlo v červnu 2008 k první dohodě mezi ministry Řebíčkem a Bursíkem na celoročním zákazu jízd kamionů nad 7,5t v pátek od 15:00 do 20:00 a v neděli od 13:00 do 22:00, a to na dálnicích, rychlostních komunikacích a silnicích I. třídy. Po jednání předsedy vlády Mirka Topolánka a ministra dopravy Aleše Řebíčka se zástupci autodopravců bylo konečné rozhodnutí vlády odloženo. MŽP proto mezitím nechalo zpracovat podrobnější studii dopadů omezení víkendových jízd kamionů od Centra dopravního výzkumu, v.v.i.

Také na základě výsledků této studie předložili ministři Bursík a Řebíček vládě návrh, podle kterého bude platit od 1. 1. 2009 zákaz jízdy nákladních vozidel, těžších než 7,5t, v pátek od 15:00 do 18:00 a v neděli od půlnoci do 22:00, a to celoročně a na všech komunikacích v České republice.

Harmonizace pravidel

„Podařilo se nalézt řešení, které dostatečně harmonizuje omezení jízdy kamionů s okolními zeměmi

tak, aby nedocházelo k objíždění či hromadění nákladních aut na státních hranicích,“ říká náměstek ministra životního prostředí Aleš Kuták. Dodává, že expertní studie doložily, že omezení jízd v sobotu by nemělo význam. „Klíčový je zákaz jízd v pátek odpoledne a v neděli, kdy lidé jezdí na víkendy,“ vysvětlil ministr životního prostředí Martin Bursík. Páteční zákaz je oproti červnové dohodě zkrácen na nejkritičtější tři hodiny tak, aby přepravci mohli vyhovět jak zákonu, tak i pracovnímu režimu a nutnému odpočinku řidičů. Na druhé straně vládní rozhodnutí – oproti původní verzi z června – tento zákaz rozšiřuje téměř na celou neděli a zároveň na všechny komunikace v zemi, tedy nikoli jen na dálnice, rychlostní komunikace a silnice I. třídy. „Šlo nám o to, aby nedošlo k objíždění, aby se provoz kamionů při zákazu nepřesunul na silnice nižších tříd, tedy přímo do obcí,“ vysvětlil ministr Bursík.

Vládní rozhodnutí se opírá o statistická zjištění a věcné argumenty. Největší intenzita dopravy je v pracovní dny mezi 14:00 a 18:00 hodinou, přičemž v pátek je o 15 % vyšší než v ostatních pracovních dnech. Počet nehod v této době je až o 20 % vyšší (jen u osobních automobilů až o 40 %) a počet usmrčených osob až o 45 % vyšší než v ostatní pracovní dny ve stejné době. Trend počtu nehod s účastí nákladních vozidel nad 7,5 tuny přibližně odpovídá trendu intenzity nákladní dopravy. „Rozhodujícím faktorem ovlivňujícím nehodovost v pátek odpoledne je celková intenzita dopravy všech vozidel a vyčerpání kapacity komunikací v době souběhu špičky pracovního dne se špičkou hromadného odjezdu na místa

ANALÝZA NÁVRHU OMEZENÍ JÍZD NÁKLADNÍCH VOZIDEL NAD 7,5 TUNY – SHRNUÍ

Omezení jízd nákladních vozidel nad 7,5 tuny se jeví jako účelné a zároveň jako proveditelné v pátek odpoledne po dobu 3 hodin, které by měly být vybrány s ohledem na nejvyšší intenzitu dopravy a nehodovost, a v neděli od 0 do 22 hodin. Je nezbytné ponechat možnost jízd pro vozidla, která přepravují zboží podléhající rychlé zkáze, materiál na stavby, zejména komunikací apod.

Z hlediska bezpečnosti silničního provozu se jeví jako vhodné zavedení omezení jízdy nákladních vozidel nad 7,5 tuny. Přítomnost těchto vozidel v dopravním proudu v období páteční (víkendové) špičky nepřímě zvyšuje riziko vzniku dopravní nehody a v případě jejího vzniku zvyšuje míru následků.

Je nezbytné, aby omezení jízd pokrývalo všechny kategorie pozemních komunikací.

V případě ponechání zákazu jen na dálnicích a silnicích I. třídy hrozí přesun dopravních toků na silnice II. a III. třídy, což by mělo mít zásadní negativní dopady ve zvýšení nehodovosti, zhoršení životních podmínek obyvatel obcí, zvýšení emisí, destrukce povrchů vozovek a z toho vyplývající rychlé zhoršování stavu silnic II. a III. třídy, které by následně mělo katastrofální následky pro krajské rozpočty.

Ztráty dopravců budou při volbě tříhodinového omezení jízdy sníženy na co nejmenší možnou míru s možností zohlednění pracovní doby řidičů.

Zdroj: Centrum dopravního výzkumu, v. v. i., Brno, srpen 2008

rekreace o víkend, který ve své masivnosti je českým fenoménem a nelze jej srovnávat s jinými zeměmi Evropy," říká ministr životního prostředí Martin Bursík.

Ekonomika a dopravci

Podle zkušeností z minulosti lze říci, že přepravní trh je schopen na časové omezení jízdy pružně reagovat. Ekonomické ztráty lze u dopravců odhadovat ve výši maximálně 1,5 mld. Kč.

V současnosti je na dálniční síti k dispozici 1233 parkovacích stání, přičemž se očekává bez výrazných stavebních úprav jejich rozšíření na 2605 míst – úpravami vodorovného značení a zprovozněním uzavřených odpočíváků na starších dálničních úsecích.

	pátek	sobota	neděle	kde
ČSSR do r. 1989	15-21 jaro, léto	7-11 jaro, léto	15-21 jaro-léto	
ČR do 30. 6. 2006	neomezeno	7-20 prázdniny	0-22 celoročně	dálnice, I. tř.
ČR od 1. 7. 2006	17-21 prázdniny	7-13 prázdniny	13-22 celoročně	dálnice, I. tř.
ČR – návrh 1	15-20 celoročně	neomezeno	0-22 celoročně	všechny silnice
ČR – návrh 2	13-16 celoročně	neomezeno	0-22 celoročně	všechny silnice
Sousední země:				
Německo	neomezeno	7-20 prázdniny	0-22 celoročně	všechny silnice
Polsko	neomezeno	15-24 celoročně	0-22 celoročně	všechny silnice
Slovensko	neomezeno	7-20 prázdniny	0-22 celoročně	všechny silnice
Itálie	18-22 prázdniny	7-14 prázdniny	7-22 prázdniny	všechny silnice
Některé další země:				
Maďarsko	neomezeno	22-24 celoročně, 8-24 prázdniny	0-22 celoročně	všechny silnice
Francie	neomezeno	22-24 celoročně	0-22 celoročně	všechny silnice
Švýcarsko	22-24 celoročně	0-5, 22-24 celoročně	0-24 celoročně	všechny silnice
Itálie	neomezeno	neomezeno	8-22 celoročně, 7-24 prázdniny	všechny silnice

Přehled omezení jízdy nákladních vozidel v zahraničí.

Zdroj: Centrum dopravního výzkumu

Osm z deseti obyvatelů požaduje páteční zákaz jízdy kamionů

Obyvatelé České republiky jednoznačně požadují, aby vláda a parlament omezily víkendové jízdy kamionů po českých a moravských silnicích. Vyplývá to z výsledků průzkumu veřejného mínění, který pro Ministerstvo životního prostředí provedla společnost STEM. „Průzkum potvrdil několik základních předpokladů: Lidi kamiony na silnicích trápí. Chtějí, aby se situace stala zabývala. A to tak, že dosavadní omezení jízdy kamionů budou přísnější. Lidé požadují především omezení kamionové dopravy v pátek odpoledne (84 %) a po celou neděli (73 %). Průzkum jednoznačně potvrzuje, že rozhodnutí vlády vychází vstříc zájmu občanů,“ komentoval výsledky průzkumu ministr životního prostředí Martin Bursík.

Většina veřejnosti neuznává argumenty dopravců proti pátečnímu omezení kamionů. Pouze 36 % respondentů uznává argument, že páteční omezení omezí zásobování obchodů, a pouze 39 % argument, že páteční zákaz povede ke zkrácení pracovního týdne řidičů na 4,5 dne a následnému zániku dopravních firem a propouštění řidičů.

Přibližně polovina občanů podle výsledků šetření má přehled o současných pravidlech a omezeních provozu kamionů. Ti, kdo znají současnou situaci, přitom požadují výraznější restrikce do budoucna. O problémy kamionové dopravy se zajímá 62 % lidí. O otázky spojené s kamionovou dopravou

Ukazatel	Jednotka	Pondělí až čtvrtek	Pátek	Sobota	Neděle
Průměrné intenzity	[voz./24h]	10 063	11 444	8 795	8 369
Vzhledem k průměrnému pracovnímu dni	%	97,3 %	110,7 %	85,1 %	80,9 %
Počet nehod	[]	3253	4199	3307	2732
Vzhledem k průměrnému pracovnímu dni	%	94,5 %	122,0 %	96,1 %	79,4 %

Nehodovost osobních vozidel.

Zdroj: Centrum dopravního výzkumu

Ukazatel	Jednotka	Pondělí až čtvrtek	Pátek	Sobota	Neděle
Průměrné intenzity	[voz./24 h]	3 908	3 926	1 538	1 246
Vzhledem k průměrnému pracovnímu dni	%	99,9 %	100,4 %	39,3 %	31,9 %
Počet nehod	[]	2214	2145	676	432
Vzhledem k průměrnému pracovnímu dni	%	100,6 %	97,5 %	30,7 %	19,6 %

Počet nehod s účastí nákladních vozidel.

Zdroj: Centrum dopravního výzkumu

	Dopravní výkon v mil. vozokm/den	Celoroční prům. denní intenzita vozidel (v tis.)	Usmrcení na 1 mld. vozokm	Nehody se zraněním na 1 mld. vozokm
Dálnice	29,7	32,6	4,1	59,5
Silnice I. třídy	60,9	9,9	17,0	229,1
Silnice II. třídy	38,4	2,6	15,1	356,2
Silnice III. třídy	23,9	0,7	18,0	414,0

Počet usmrcených a počet nehod na 1 mld. vozokm podle druhu pozemní komunikace v roce 2006.

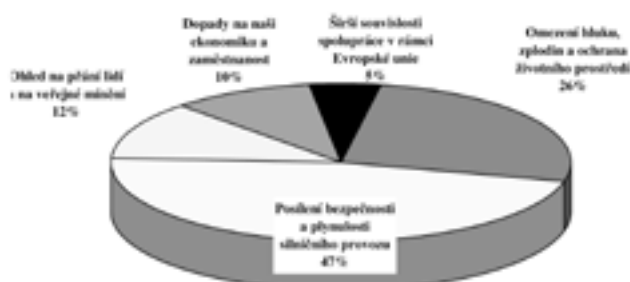
Zdroj: Centrum dopravního výzkumu

se výrazně častěji zajímají muži, lidé s vyšším vzděláním a logicky také lidé, kteří často sami řídí a mají zkušenosti s provozem na silnicích. Vyšší zájem projevují také ti, kteří bydlí u frekventované silnice s provozem kamionů. Provoz kamionů zajímá občany zcela napříč politickým spektrem, nejvíce pak voliče ODS, Strany zelených a ČSSD.

Občany trápí kamionová doprava především kvůli bezpečnosti a plynulosti silničního provozu (47 % odpovědí). Následuje ochrana proti hluku, ochrana ovzduší a obecně životního prostředí (26 %).

Jakub Kašpar,
tiskový mluvčí MŽP, upraveno (red)
Grafy: STEM

„Který argument by podle Vás měl být hlavní, klíčový při rozhodování vlády a parlamentu o časovém rozsahu zákazu kamionové dopravy v ČR?“

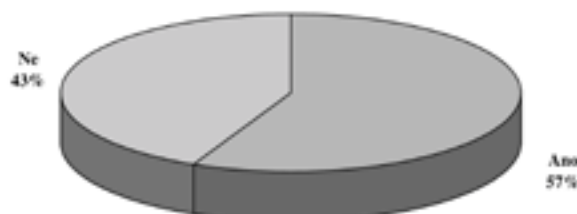

KAMIONOVÁ DOPRAVA – HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ PRŮZKUMU

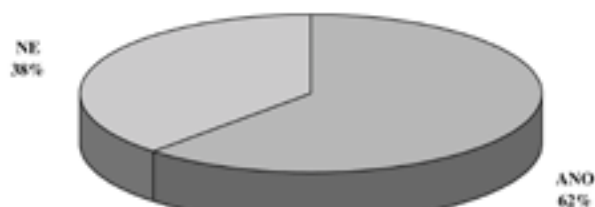
1. O problémy kamionové dopravy se zajímá zhruba 60 % lidí.
2. Přibližně polovina občanů má přehled o současných pravidlech kamionové přepravy a jejích omezeních.
3. Lidé, kteří jsou informovaní o stavu úprav kamionové přepravy, se od neinformovaných neliší v hodnocení současných pravidel, ale požadují poněkud výraznější restrikce do budoucna.
4. Současná omezení považuje za vyhovující 57 % občanů, ale do budoucna převažuje vůle kamionovou přepravu spíše dále omezovat (47 % pro omezení, 44 % ponechat, 9 % omezení uvolňovat).
5. Ani jeden z nejčastějších argumentů dopravců (ohrožení zásobování a krachy dopravců) nemá většinovou podporu, za pádný argument je považuje necelých 40 % lidí.
6. Polovina lidí považuje politiky, kteří prosazují úplný zákaz kamionové přepravy, za populisty.
7. Přes 80 % lidí požaduje, aby parlament schválil celoroční zákaz jízd kamionů v páteční dopravní špičce (54 % „určitě ano“). Vůle zakázat kamionovou dopravu v pátek odpoledne je silnější než prosadit zákazy během víkendu.
8. Nejsilnějším argumentem, podle něhož by se politici měli o kamionové dopravě rozhodovat, je posílení bezpečnosti a plynulosti silničního provozu (47 % odpovědí), následuje ochrana proti hluku, ovzduší a obecně životního prostředí (26 %).
9. Dohodnou se politici, aby nová pravidla platila od ledna 2009? Očekávání veřejnosti je nerozhodné.
10. Obecně lze konstatovat, že názory na regulaci kamionové dopravy sdílejí takřka rovnoměrně všechny skupiny populace a velmi malé rozdíly jsou i mezi stoupenci hlavních stran. Nejsilnějším dělicím kritériem je osobní zájem, spíše pak obava (lidé bydlící u hlavních silničních tahů apod.).

Zdroj: STEM – Středisko empirických výzkumů. Kamionová doprava – bleskový průzkum STEM pro Ministerstvo životního prostředí. Reprezentativní výzkum 11. 8. – 14. 8. 2008, 1170 respondentů.

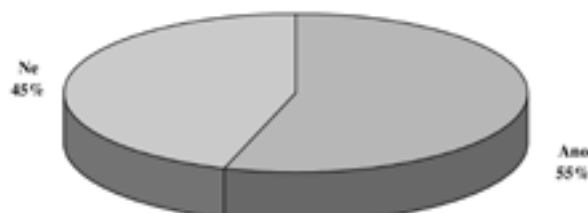
„Dnes tedy platná úprava zakazuje kamionům jízdu během letních prázdnin v pátek od 17 do 21 hodin a v sobotu od 7 do 13 hodin. Po celý rok platí pro kamiony zákaz v neděli od 13 do 22 hodin. Považujete Vy osobně nyníjší omezení kamionové dopravy v pátek a o víkendu za vyhovující?“

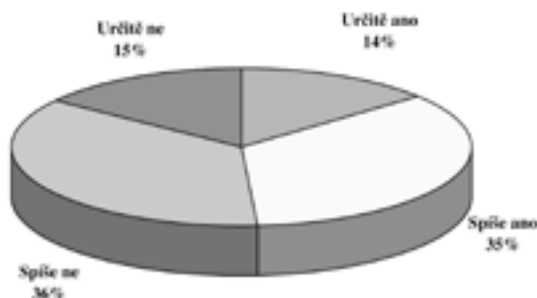
„Zajímají Vás otázky okolo kamionové dopravy v naší republice?“

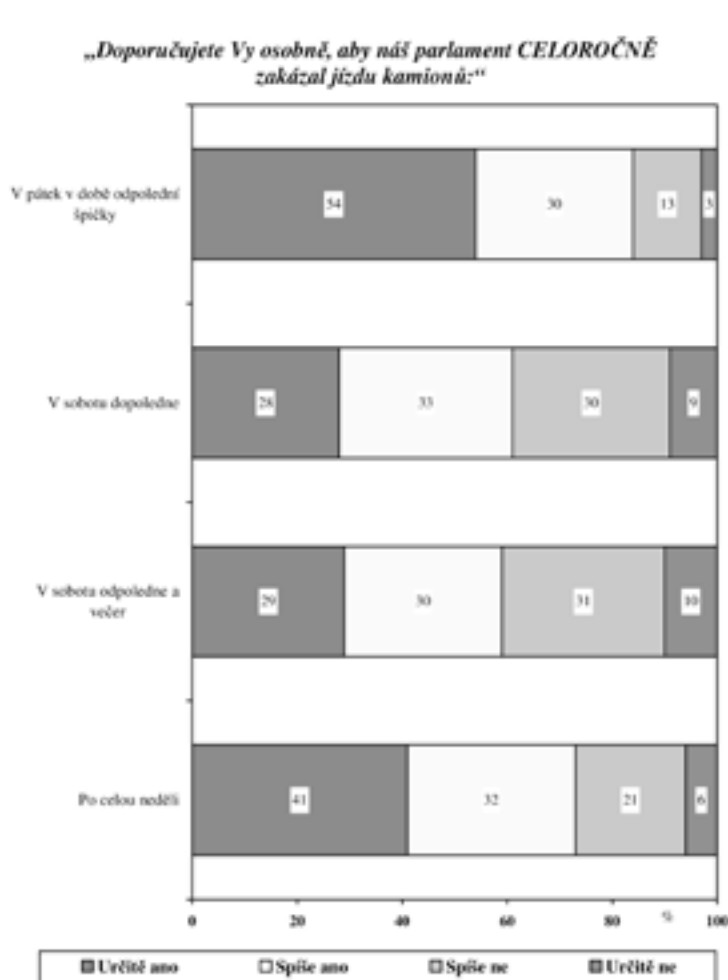

„Parlament zkrátí od července 2006 omezení provozu kamionů v období letních prázdnin v sobotu. Víte o tom?“

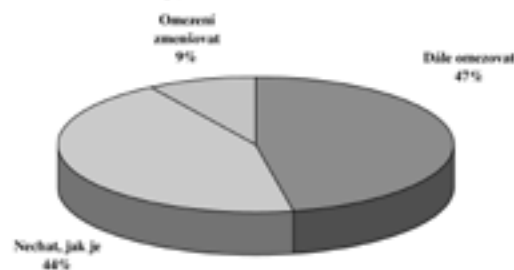

„Očekáváte, že politici se nakonec shodnou na časovém rozsahu zákazu kamionové dopravy tak, aby tato úprava mohla začít platit od 1. ledna 2009?“

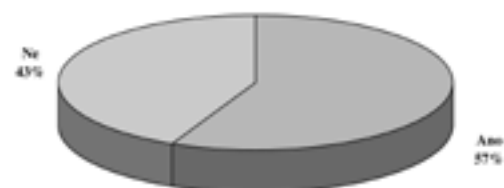

„Je podle Vás do budoucna potřeba jízdu kamionů dále omezovat, nechat jak je, či omezení zrušovat?“

„Dnes tedy platná úprava zakazuje kamionům jízdu během letních prázdnin v pátek od 17 do 21 hodin a v sobotu od 7 do 13 hodin. Po celý rok platí pro kamiony zákaz v neděli od 13 do 22 hodin. Považujete Vy osobně nyníjší omezení kamionové dopravy v pátek a o víkendu za vyhovující?“

„V této době parlament zkrátil celoroční omezení provozu kamionů v neděli z celého dne jen na odpoledne a večer. Víte o tomto rozhodnutí?“

INFORMOVÁNÍ, VZDĚLÁVÁNÍ A UVĚDOMOVÁNÍ O BIODIVERZITĚ V CELOSVĚTOVÉM MĚŘÍTKU

Při naplňování Úmluvy o biologické rozmanitosti (*Convention on Biological Diversity, CBD*) nebyla informování, vzdělávání a uvědomování široké veřejnosti a cílových skupin obyvatelstva dlouhou dobu věnována odpovídající pozornost. Teprve na 6. zasedání konference smluvních stran CBD, které se uskutečnilo v dubnu 2002 v nizozemském Haagu, se informování, vzdělávání a uvědomování o biodiverzitě stalo oficiálním průřezovým tématem této klíčové normy mezinárodního práva. Tematické programy se v rámci CBD podrobněji věnují ochraně a udržitelnému využívání biodiverzity hlavních typů ekosystémů jako jsou lesní, mořské a pobřežní, vnitrozemské vodní nebo horské ekosystémy. Naproti tomu průřezová témata by měla podle možností postupovat všemi tematickými programy: patří k nim kupř. spravedlivé a rovnoprávné rozdělování přínosů z využívání genetických zdrojů, včetně soudobých biotechnologických postupů, zahrnující i přístup k nim, dále invazní nepůvodní druhy, biodiverzita a turistika nebo vědeckotechnická spolupráce. Jak tematické programy, tak průřezová témata naplňují smluvní strany prostřednictvím národních strategií biodiverzity a na ně navazujících akčních plánů. Ze 191 smluvních stran CBD národní strategie a akční plány ochrany biodiverzity k 1. 6. 2008 vypracovalo, přijalo a realizuje 140 zemí.

Role poradního výboru

Informováním, vzděláváním a uvědomováním široké veřejnosti a cílových skupin obyvatelstva o biodiverzitě se v CBD zabývá poradní výbor (*Informal Advisory Committee for Communication, Education and Public Awareness, IAC-CEPA*). Jeho členy se stali

nejen odborníci zabývající se výchovou, vzděláváním a osvětou v oblasti péče o biologickou rozmanitost, ale i specialisté na práci s veřejností a vnější vztahy (*public relations*) a zástupci mezinárodních mezivládních a nevládních organizací, které se této problematice věnují řadu let, jako je UNESCO (Organizace

OSN pro výchovu, vědu a kulturu) nebo IUCN – Světový svaz ochrany přírody. Již z názvu výboru je patrné, že jeho členy nejmenují smluvní strany, ale výkonný tajemník úmluvy. Činnost poradního výboru podporují dva tradiční sponzoři mezinárodní ochrany přírody – vlády Nizozemska a Norska.

Hlavním cílem poradního výboru zůstává účinně napomáhat smluvním stranám informovat nejširší veřejnost i cílové skupiny obyvatelstva o problematice biodiverzity, rozumným způsobem je vzdělávat a získávat jejich podporu jak pro ochranu biologické rozmanitosti a udržitelné využívání jejích složek, tak pro realizaci CBD, především prostřednictvím nejrůznějších globálních kampaní. Pro informování, vzdělávání a uvědomování o biologické rozmanitosti a o tom, proč ji chránit nebo udržitelně využívat, byla jednotlivými smluvními stranami jmenována kontaktní místa, plnící úlohu národních koordinátorů. Největší práci v environmentálním vzdělávání, výchově a osvětě odvádějí a nadále budou odvádět státní a nevládní organizace působící v jednotlivých zemích.

Připravuje se Mezinárodní rok biodiverzity

Poradní výbor věnuje zvýšenou pozornost přípravě Mezinárodního roku biodiverzity, který na návrh Jihoafrické republiky a Mexika vyhlásilo Valné shromáždění (VS) OSN. Akce, související s touto významnou společenskou událostí, koordinuje z pověření VS OSN právě sekretariát CBD. Důvod, proč mezinárodní společenství zvolilo pro masovou propagaci péče o biodiverzitu právě rok 2010, musíme hledat v celosvětových a celoevropských politických závazcích a závazcích v rámci Evropské unie (EU).

Na zasedání Evropské rady ve švédském Göteborgu v září 2001 nejvyšší představitelé členských států EU slíbili, že do r. 2010 zastaví ubývání biologické rozmanitosti. Tento značně ambiciózní cíl proto začlenili do *Strategie EU pro udržitelný rozvoj*. Také *6. Akční program Evropského společenství pro životní prostředí*, vztahující se na období 2001 – 2010, obsahuje zmiňovaný závazek, a to jak v rámci EU, tak v globálním měřítku. Popsaného cíle má být dosaženo důsledným naplňováním již existujícího

Turistika umožňuje na jedné straně lidem poznat přírodní hodnoty chráněných území a zabezpečit výdělek místním obyvatelům, na druhé straně její masová, neregulovaná forma je dokáže ohrozit. Vozidla s turisty na snímku se sjela kolem lovicí gepardí samice v proslulé keňské národní rezervaci Masai Mara za několik minut.

Chráněná území v okolí velkoměst ohrožuje nekontrolované šíření příměstské zástavby. Přitom pro mnohé obyvatele měst jde často o jedinou možnost, jak se dostat do zachovalé přírody. Rezervaci na poloostrově Howth pravidelně navštěvují obyvatelé nedaleké irské metropole Dublinu.

zákonodárství a příslušných programů a realizací celé řady nových mezíresortních akcí, shrnutých zejména ve dlouho očekávaném sdělení Evropské komise (EK) z května 2006: *Zastavení ztráty biologické rozmanitosti do roku 2010 – a v dalších letech. Zachování ekosystémových služeb v zájmu dobrých životních podmínek pro lidstvo*. Stejný úmysl potvrdili v květnu 2003 ministři států šířeji pojaté Evropy, účastníci se v Kyjevě 5. konference *Životní prostředí pro Evropu*.

V dubnu 2002 se delegáti již zmiňovaného 6. zasedání konference smluvních stran CBD shodli na tom, že v současnosti biodiverzita ubývá se znepokojující rychlostí a ve značném rozsahu. Proto potvrdili úmysl zesílit své úsilí tak, aby se vhodnými opatřeními podařilo zmiňovaný proces do r. 2010 výrazně omezit, a to v celosvětovém měřítku, v jednotlivých částech světa i v rámci států, a současně přispět ke snaze o úplné vymýcení chudoby na Zemi.

Světový summit o udržitelném rozvoji (*World Summit on Sustainable Development, WSSD*), který se uskutečnil na přelomu srpna a září 2002 v jihoafrickém Johannesburgu, přijal Implementační plán. Ten zahrnuje mj. výzvu, aby členské státy OSN do roku 2010 významně snížily rychlost a rozsah ubývání biologické rozmanitosti, především vymírání druhů planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů. Účastníci summitu proto odsouhlasili 19 akcí, jejichž realizace by měla napomoci dosáhnout výše uvedeného nemalého cíle.

GBO-3: nové údaje o přetrvávajících problémech

V souvislosti s klíčovým rokem 2010 se poradní výbor zapojí do prezentace publikace *Stav a výhled světové biodiverzity 3 (Global Biodiversity Outlook, GBO-3)*, kterou připravuje sekretariát CBD ve spolupráci s odbornou institucí Programu OSN pro životní prostředí (*United Nations Environment Programme, UNEP*) – Světovým informačním střediskem ochrany přírody (*World Conservation Monitoring Centre, WCMC*), sídlícím ve známém britském univerzitním městě Cambridge. Zatímco první vydání GBO (2001, česky 2004) se zaměřilo na podrobné hodnocení stavu, změn a vývojových trendů vybraných složek globální biodiverzity a představilo CBD, druhé (2006) mj. shrnulo způsoby, kterými můžeme hodnotit dosažení politických cílů roku 2010.

Třetí vydání GBO má objektivně, bez předpojatosti stanovit, nakolik se podařilo splnit uvedené politické cíle, související s rokem 2010. Pro tento účel budou využity zejména indikátory biologické rozmanitosti, rozpracované UNEP-WCMC a celou řadou institucí zapojených do projektu *Partnerství pro indikátory související s rokem 2010 (2010 Biodiversity Indicators Partnership)*. Z převládajícího pojetí biologické rozmanitosti je zřejmé, že ne všechny její aspekty lze jednoduše vyčíslit a že pro její vyjádření nemůžeme dost dobře použít jedinou, byť komplexní a sofistikovanou veličinu. Jedním ze způsobů, jak hodnotit biologickou rozmanitost, zůstávají indikátory. Jedná se vlastně

o informační nástroje, shrnující údaje o složitých procesech v prostředí tak, aby naznačovaly celkový stav, změny a především vývojové trendy biodiverzity. Takovým indikátorem může být podíl ohrožených druhů z celkového počtu v daném taxonu nebo ekologické/funkční skupině, rozloha přírodních lesů, vztažená k celkové lesnatosti daného územního celku nebo změny počtu původních místních odrůd a kultivarů plodin či plemen domácích a hospodářských zvířat.

Vyhnout se nemůžeme ani ožehavé otázce, do jaké míry ovlivnilo přijetí strategických cílů v ochraně biologické rozmanitosti a udržitelném využívání jejích složek jiné, širší politické závazky – *Rozvojové cíle na začátku tisíciletí (Millennium Development Goals, MDGs)*. MDG zahrnují osm cílů, které se členské státy OSN zavázaly splnit do roku 2015 a které by měly podstatně zlepšit životní podmínky celého lidstva. Výsledky rozsáhlého megavědeckého projektu *Hodnocení ekosystémů na začátku tisíciletí (Millennium Ecosystem Assessment, MA)*, některými autory označovaného za vůbec nejvýznamnější počín v mezinárodní péči o životní prostředí za posledních 15 let, v tomto smyslu hovoří jednoznačně (viz Zpravodaj MŽP č. 5/2006). Změny biodiverzity, vyvolané lidskou činností, proběhly v uplynulých 50 letech rychleji než kdykoli v dějinách lidstva. Nejvýznamnější činitelé (hnací síly), kteří způsobují úbytek biodiverzity, jsou buď ustálení a v průběhu času nevykazují žádný pokles, nebo jejich intenzita dokonce ještě vzrůstá. Za-

Jako vlajkové druhy označujeme charismatické, nekonfliktní organismy, které pomáhají získat podporu veřejnosti pro ochranu přírody. Na snímku populární panda velká (*Ailuropoda melanoleuca*).

hrnují změny biotopů (kupř. změny využívání území, zejména velkoplošnou přeměnu původních biotopů na zemědělskou půdu a na zastavěné plochy, úpravy řek, meliorace, úbytek korálových útesů, poškozování mořského dna vlečnými rybářskými sítěmi apod.), změnu podnebí, invazní nepůvodní, cizí druhy, nadměrné využívání biologických zdrojů a znečišťování prostředí cizorodými látkami. Všechny čtyři scénáře, zpracované v rámci MA, předvídají, že popsané nepříznivé změny biodiverzity budou pokračovat nebo se dokonce usplní. Pro určité skupiny lidí, zejména nejchudší obyvatele rozvojových zemích, se proto významně snižuje šance, že se podaří odstranit nebo výrazně omezit jejich chudobu, dosáhnout potravinové bezpečnosti a zlepšit zdravotní stav lidské populace.

Předpokládáme, že stav, změny a vývojové trendy celosvětové biodiverzity na všech třech hlavních úrovních (geny/jedinci, populace/druhy, společenstva/ekosystémy/krajina) a úspěšnost realizace CBD smluvními stranami a dalšími zainteresovanými partnery budou ilustrovat konkrétní kladné i záporné příklady z jednotlivých kontinentů, jejich částí a států. Protože některá obdobná hodnocení neoslovila veřejnost, jelikož byla sepsána příliš odborným, těžko srozumitelným jazykem, zaměříme se při sestavování GBO-3 na rozumnou prezentaci objektivních, vědecky podložených údajů. Z tohoto důvodu ustavil výkonný tajemník CBD Dr. Ahmed Djoghla pro přípravu GBO-3 poradní skupinu, jejíž členem se stal i autor článku. Stejně jako v případě výstupů MA počítáme, že GBO-3 nebude jedinou, byť vysoce informativní knihou, ale ucelenou řadou výstupů, určených vybraným cílovým skupinám, jako jsou politici a řídicí pracovníci, učitelé či děti a mládež. I když v mezinárodní ochraně životního prostředí i nadále převládá angličtina, hodlá je sekretariát CBD uveřejnit také ve zbývajících pěti úředních jazycích OSN. Jsme si současně vědomi, že dnes při oslovování veřejnosti a cílových skupin obyvatelstva zdaleka nevystačíme s vytištěnou knihou. Proto zamýšlíme připravit výstupy GBO-3 multi-mediálně nejen na DVD, ale také v podobě textových zpráv pro mobilní telefony a obrazových klipů, dostupných na internetu. To vše pochopitelně vyžaduje nemalé finanční prostředky. Úvodní přípravnou fázi GBO-3 podpořily vlády zemí, které hostily poslední a budou hostit příští zasedání konference smluvních stran CBD, tedy SRN a Japonska.

Celosvětový den biodiverzity

Každoroční příležitostí, jak nejširší veřejnosti a cílovým skupinám obyvatelstva ozřejmit pojem *biologická rozmanitost* a ukázat, nakolik ovlivňuje jejich kvalitu života, zůstává **Mezinárodní den biologické rozmanitosti**. VS OSN pro něj původně zvolilo 29. prosinec, protože v tento den v roce 1993 vstoupila Úmluva o biologické rozmanitosti v platnost. Jelikož konec roku s sebou přináší v mnoha zemích nejrušnější svátky, přesunulo VS OSN později Mezinárodní den biologické rozmanitosti na 22. květen. Právě tehdy byla CBD v roce 1992 v keňské metropoli Nairobi sjednána. Ze široké škály otázek, kterými se CBD v různé míře zabývá, je jedna vybrána jako téma Mezinárodního dne biologické rozmanitosti.

Soudobá muzea již dávno nejsou přehlídkou zaprášených vycpanin, ale snaží se nejrušnějším způsobem aktivně zapojit návštěvníka do prohlídky. Snímek přibližuje dětský koutek v Národním přírodovědeckém muzeu ve Washingtonu.

Bezesporu zatím nejúspěšnějším celosvětovým svátkem biodiverzity se stal Mezinárodní den biologické rozmanitosti, konaný v roce 2007. Velkou měrou se na tomto úspěchu podílelo vlastní téma, kterým se stala *Biodiverzita a změna podnebí*. Připomeňme, že v první polovině loňského roku byla postupně představena zjištění čtvrté hodnotící zprávy Mezivládního panelu pro změnu klimatu (*Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC*), která v celém světě vyvolala oprávněný zájem médií. Vzájemným vztahům mezi biodiverzitou a změnou podnebí (viz Zpravodaj MŽP č. 10/2007) byly věnovány osvětové a vzdělávací akce hned v 65 zemích. Stejnomená publikace, vydaná díky finanční podpoře norské vlády ve všech šesti úředních jazycích OSN, představuje vhodný příklad srozumitelné a názorné prezentace nejnovějších vědeckých poznatků.

Pro rok 2008 byla jako téma Mezinárodního dne biologické rozmanitosti zvolena *Biodiverzita a zemědělství*. Toto spojení umožňuje zdůraznit, že udržitelné zemědělství může významným způsobem přispět k zachování biodiverzity, ale také zlepšit dnešní a budoucí životní podmínky lidstva. Intenzivní, k prostředí necitlivá zemědělská výroba patří v celosvětovém měřítku nadále k nejvýznamnějším činite-

lům vyvolávajícím úbytek biodiverzity na všech třech úrovních. Na druhou stranu biodiverzita včetně rozmanitosti odrůd a kultivarů plodin a plemen domácích a hospodářských zvířat představuje zdánlivě nevyčerpatelný základ zemědělské produkce. Protože 22. května 2008 probíhalo v Bonnu 9. zasedání konference smluvních stran CBD, byla Mezinárodnímu dni biologické rozmanitosti věnována část jeho jednání.

V roce 2009 se Mezinárodní den biologické rozmanitosti zaměří na další ožehavé téma – na invazní nepůvodní druhy. V roce 2010, klíčovém pro globální péči o biologickou rozmanitost, se bude zmiňovaný svátek slavit pod heslem *Biodiverzita pro rozvoj*. Uvažuje se, že zdůrazníme otázku, kterou může ovlivnit každý, a tím je biologická rozmanitost a spotřeba. O rok později se zaměříme na lesy a biologickou rozmanitost. Protože v roce 2012 uplyne 20 let od sjednání CBD, připomene Mezinárodní den biologické rozmanitosti právě toto kulaté výročí.

Užitečný pomocník

Práce s veřejností a vnější vztahy si jako rychle se rozvíjející obor již stačily vytvořit svébytné postupy a metody, založené na soudobých poznatcích psychologie, sociologie a systémové analýzy. Prostřednictvím práce s veřejností vytváříme a budujeme vztahy s okolím a s veřejností, zkoumáme její postoje a snažíme se je ovlivňovat. Nutnost oboustranné komunikace platí i pro informování, vzdělávání a uvědomování o biodiverzitě a Úmluvě o biologické rozmanitosti.

Pomoci všem, kteří se touto problematikou z nejrůznějších důvodů zabývají, má rozsáhlá příručka, kterou sekretariát CBD slavnostně představil v květnu 2008 na již zmiňovaném 9. zasedání konference smluvních stran CBD v Bonnu. Připravila ji organizace oprávněně považovaná za spoluzakladatele soudobého environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty – IUCN – Světový svaz ochrany přírody a jeho aktivní Komise pro výchovu a komunikaci. Příručka je doslova nabitá ověřenými metodami, postupy, příklady a soubory údajů. Z internetové stránky, kde je publikace umístěna, má uživatel možnost si stáhnout vhodné videoprogramy, brožury a powerpointové prezentace včetně výukových pořadů. Obsahuje také slovníčky, jednak pojmů z informování, vzdělávání a uvědomování široké veřejnosti a cílových skupin obyvatelstva, jednak výrazů týkajících se biodiverzity a výchovy k udržitelnosti.

Příručka je dostupná on-line na adrese <http://www.cepatookit.org>.

Bez učitelů se neobejdeme

V dnešním bez nadsázky globalizovaném, informačními technologiemi propojeném světě, jehož obyvatelé se stále více soustřeďují do měst, má těžko nahraditelnou roli pedagog, pracovník střediska ekologické výchovy či profesionální nebo dobrovolný ochránce přírody, který dětem i dospělým rozumným způsobem přiblíží přírodu nebo její zbytky, jež mají za domem. I když dokumenty poradního výboru jsou haleny do vznešených obrátů jako *celoživotní znalostní systém* nebo *poselství o holistické povaze problémů životního prostředí*, v případě péče o biologic-

kou rozmanitost nejde o nic jiného než o srozumitelné vysvětlení, proč se nejedná ani o čistě akademický, ani o samoučelný koncept. Úspěch ochranných akcí proto stále větší mírou závisí i na schopnosti komunikovat s veřejností a cílovými skupinami obyvatelstva, na umění vyjednávat s ostatními zainteresovanými stranami a řešit na první pohled neřešitelné konflikty.

Nezastupitelnou úlohu při vytváření rozumného vztahu k životnímu prostředí mají učitelé škol všech stupňů, od mateřských po univerzity. Přestože jen zlomek z 60 milionů učitelů ve světě tvoří pedagogové, profesionálně se zabývající environmentálním vzděláváním, výchovou a osvětou, jejich každodenní působení umožňuje získávat podporu dětí a mládeže i pro zdánlivě odtážitou problematiku, jako je ochrana biodiverzity a udržitelné využívání jejích složek. Není žádným tajemstvím, že v některých rozvojových zemích tvoří děti a mládež většinu populace. I když v hospodářsky vyspělých zemích nabízejí státní a nevládní organizace této věkové skupině širokou škálu činností, pro mnohé žáky zůstává základní škola poslední příležitostí, kdy mají možnost vyslechnout si něco o životním prostředí. Důležitost formálního vzdělávání navíc podtrhuje skutečnost, že rozsáhlé a dlouhodobé výchovné a vzdělávací kampaně bývají ne-

Citlivá výchova může získávat podporu veřejnosti pro rozumný vztah k životnímu prostředí. V montrealském velodromu, kde v roce 1976 probíhaly olympijské hry, byl vybudován oblíbený komplex Biodome, představující ná- vštěvníkům čtyři světové biomy.

Den Země se ve světě slaví již od r. 1970. V Praze 13 pravidelně pořádá při této příležitosti rodinné víkendové akce aktivní sdružení Tereza.

zřídka nákladné, často si navzájem konkurují, osloví pouze malou část populace a ne každý má přístup na internet.

Poradní výbor proto nenechává učitele a vychovatele stranou zájmu. Výše uvedená příručka nabízí pedagogům řadu receptů z různých biogeografických oblastí a odlišného kulturního a společenského prostředí. Členové výboru mj. připomínkovali a v praxi ověřovali osnovy výuky pro základní školy, připravené UNESCO, a zaměřené na aktuální téma vzájemných vztahů mezi biodiverzitou a změnou podnebí. Netradiční příklad, jak úspěšně skloubit globální otázky se znalostí přírody „za humny“ a se zásadami udržitelné spotřeby, představili na 3. zasedání poradního výboru v prosinci 2006 v Montrealu zástupci resortů školství a životního prostředí a učitelé z karibského státu Antigua a Barbuda, jehož školství dosud významně ovlivňuje tradiční britský přístup. Prezentovaný projekt vychází z přirozeného zájmu mladých o *reality show*, ať už si o nich myslíme cokoli.

Nová média nastupují

Odborníci na práci s veřejností a vnější vztahy upozorňují na prudký nástup tzv. nových medií. Řadíme mezi ně nejen webové stránky a webové blogy, ale také širokopásmové vysílání a *podcasting*. Posledně uvedený termín označuje metodu šíření informací, vynalezenou v roce 2004 Adamem Currym a do jisté míry konkurující rozhlasovému vysílání. Jedná se o zvukové nebo video záznamy, které jsou umísťovány na internet jako soubory, často jako MP3 formát. Uživatel je na ně odkazován na webových stránkách a v upraveném RSS zdroji. Soubory jsou tak pravidelně sledovány a následně automaticky sta-

hovány a nahrávány přímo do uživatelského osobního přehrávače.

V zemích, kde je snadné a levné připojení k internetu, si oblibu získal *e-learning*. Při této formě vzdělávání využíváme multimediální prvky, jako jsou prezentace a texty s internetovými odkazy, animované sekvence, videosnímky, on-linové encyklopedie či sdílené pracovní plochy. Žáci komunikují mezi sebou a s lektorem pomocí internetu, a to včetně přenosu obrazu. V důsledku překotného rozvoje nových výkonných komunikačních prostředků, jako jsou kapesní počítače, organizéry a mobilní telefony nové generace, které umožňují připojení k internetu, hovoříme už také o *m-learningu* (mobilní vzdělávání).

Přestože nejsou všude spolehlivě dostupné, má poradní výbor v úmyslu uvedené technologie využívat v mnohem větší míře než dosud, zejména při propagaci Mezinárodního dne biologické rozmanitosti a prezentaci budoucích zjištění GBO-3.

Podrobnější informace o informování, vzdělávání a uvědomování široké veřejnosti a cílových skupin obyvatelstva v rámci Úmluvy o biologické rozmanitosti najde zájemce na adrese <http://www.cbd.int/cepa>.

*RNDr. Jan Plesník, CSc.
člen poradního výboru Úmluvy o biologické
rozmanitosti pro informování,
vzdělávání a uvědomování,
člen poradní skupiny Úmluvy
o biologické rozmanitosti pro GBO-3,
Agentura ochrany přírody a krajiny ČR Praha
Foto autor*

PRVNÍ KŘIVOKLÁTSKÁ NETOPÝŘÍ NOC

I. křivoklátská netopýří noc, která proběhla v sobotu 6. září na Křivoklátě, předčila všechna očekávání.

Podivné zvuky, linoucí se z ultrazvukového detektoru, naznačovaly cosi nezvyklého. Venku se stmívalo a nad hlavou poletovali několikagramoví savci s ostrými zoubky a strašidelnými křídly, kteří, kdyby měli velikost psa, jistě by člověk před nimi prchal do bezpečného úkrytu. Zooložka a pracovnice Správy CHKO Křivoklátsko Mgr. Anna Hoffmannová seděla na dolním křivoklátském hradním nádvoří s detektorem v ruce a připomínala řízení letového provozu. Nad hradem se proti světlejšímu nebi rýsovaly obrysy malých poletujících netopýřů – to oni vydávali ty podivné zvuky, lidským uchem neslyšitelné, avšak pomocí detektoru převedené na téměř strašidelné hvízdání a skřeky.

„Tohle je *Nyctalus noctula*,“ identifikovala zvuky Anna Hoffmannová a přiřazovala je netopýřům rezaovým. Pak se v detektoru ozval *Myotis myotis*, netopýř velký. A ještě několik dalších, od netopýra dlouhouchého až po netopýra hvízdavého.

V průchodech a branách hradu Křivoklátu už byly tou dobou nataženy speciální černé sítě, do kterých se každou chvíli netopýři zachytávali – to když zapomněli echolokací sledovat prostor před sebou a příliš se soustředovali na pronásledovanou kořist. Přírodovědci z CHKO Křivoklátsko nachytali za ten večer několik různých druhů netopýřů, které chtěli o pár večerů později představit také veřejnosti.

Netopýří noc byla vůbec první akce tohoto druhu na hradě Křivoklát. Mélo se při ní představit, co jsou vlastně netopýři, jak žijí, jak vypadají, zkrátka všechno o těchto zajímavých a běžnému smrtelníkovi málo známých zvířatech. Pro návštěvníky bylo připraveno promítání dataprojektorem, kam se přenášel obraz z videokamery, snímající přímo na místě netopýry, připravena byla i naučná prezentace a nakonec film.

Akce probíhala pod širým nebem i díky krásnému letnímu počasí, které vysloveně přálo. Ještě než se setmelo, začali přicházet první návštěvníci. Původně se počítalo, že dorazí nanejvýš 30 zájemců, ale byl to velký omyl. Přišlo na 250 lidí! Lavičky pro diváky nestačily, a tak museli pracovníci hradu rychle přinášet nové lavice ze skladu. Dorazily celé rodiny

s dětmi, což byli vděční diváci, natlačení kolem stolu s netopýřními boxy, chtiví vidět všechno z co největší blízkosti. Ani veliký obraz netopýřů, přenášený na promítací plátno, jim nestačil. Zkrátka, vidět zblízka netopýra, sledovat jeho obživu a chování, to byl obří magnet.

Anna Hoffmannová nejprve přednesla podrobný úvod, kde vysvětlila vše potřebné o životě těchto zvláštních savců. Hned od začátku se diváci vyptávali na další podrobnosti a přírodovědkyně ráda odpovídala. Diváci se tak dověděli, že v Česku žije nejméně 26 druhů netopýřů a že i na hradě Křivoklátě žije asi dvousetkusová kolonie. Na projekčním plátně ale defilovaly i druhy, které se u nás nevyskytují, například netopýř, který se živí lovem ryb a žije v tropech – tam se ostatně vyskytuje většina netopýřích druhů včetně upíra, jenž se živí krví.

Největšímu zájmu se těšila přímá ukázka netopýřů, které předtím přírodovědci ze Správy CHKO

Křivoklátsko nachytali na hradě, a dalších, které měli ve své chovatelské péči (jednalo se například o poraněné netopýry, kteří by ve volné přírodě zahynuli, protože by si nedokázali opatřit potravu). Lidé si mohli na netopýry i sáhnout, pohladit si je, i když tato zvířata dovedou třeba i kousnout svými malými zoubky. Slečna Hoffmannová je krmila moučnými červy, kteří všem předváděným netopýřím druhům náležitě chutnali.

Návštěvníci stáli u stolku osvětleného reflektory dlouhou frontu a čekali bez nadsázky až desítky minut na to, aby si mohli vzít netopýra na chvíli do ruky a zkusit si ho nakrmit nebo pohladit. V průběhu večera probíhal také lov do sítí natažených na horním nádvoří a v dolní bráně. A tento lov byl úspěšný, chytilo se nejméně 10 kusů. Anna Hoffmannová všechna chycená zvířata odborně přeměřila a zvážila, určila druh a potom si je mohly děti, případně i dospělí, zase vypustit do vzduchu.

Když byly všechny ukázky předvedeny a netopýři opět vypuštěni do volného prostoru, mohli se diváci, kteří ještě nechtěli jít domů, podívat na německý film *Upír Nosferatu* z roku 1922, tedy jeden z prvních a legendárních hororů, který speciálně pro I. křivoklátskou netopýří noc sehnal kastelán hradu Luděk Frencl.

Akce Netopýří noc byla tak zdařilá,

že ji organizátoři chtějí na příští rok zopakovat. Poděkování patří Správě CHKO Křivoklátsko pod vedením RNDr. Petra Hůly a také správě hradu Křivoklátska a kastelánovi Luděkovi Frenclovi, kteří všichni dohromady připravili Netopýří noc, která byla pro návštěvníky mimořádně atraktivním zážitkem.

*Mgr. Petr Dvořák, ČHMÚ,
Mgr. Anna Hoffmannová, Miroslav Trojan,
AOPK ČR, Správa CHKO Křivoklátsko,
www.krivoklatsko.nature.cz
Foto Pavel Frieber, Ing. Otto Hoffmann*

MULTIMEDIÁLNÍ VÝUKOVÁ POMŮCKA: VÍTEJTE NA ZEMI...

CENIA, česká informační agentura životního prostředí, ve spolupráci s dalšími partnery připravila pro žáky i učitele základních a středních škol na začátek školního roku 2008 originální výukovou pomůcku. Přiblíží a zprostředkuje jim – i všem dalším zájemcům – podstatné a aktuální informace o problematice, stavu a vývoji tří vzájemně provázaných složek životního prostředí: krajiny, vody a vzduchu. Název nové digitální výukové pomůcky zní Vítejte na Zemi..., podtitul Multimediální ročenka životního prostředí. Její forma je atraktivní a hravá. Pomůcku najdete na internetové adrese: <http://vitejtenazemi.cenia.cz>.

Zábava, poznání, zdroj informací

Multimediální ročenka životního prostředí byla oficiálně představena 28. srpna 2008 a nyní je volně k dispozici na internetu. Pro potřeby škol vznikla i off-line CD verze multimediální ročenky. Výhodou webové verze je její neustálá aktualizace, zpřesňování a doplňování o další vhodné materiály, např. fotografie. Součástí prezentace je i manuál pro zacházení s multimediální ročenkou a rovněž manuál pro zrakově postižené.

Najdete zde také užitečný rozcestník po informacích, které poskytují různé organizace na svých we-

bových stránkách (např. Český hydrometeorologický ústav, Agentura ochrany přírody a krajiny, Česká inspekce životního prostředí, Výzkumný ústav vodohospodářský T.G.M., Státní zdravotní ústav ad.). Vzhledem k množství dat najde uživatel v prezentaci mapu stránek, která je rozdělena podle kapitol a u každé kapitoly je navíc uveden přehled externích webových odkazů, souborů (dokumentů) a obrázků.

Multimediální a html verze

Prezentace dává uživateli na výběr, zda se bude pohybovat v hravější verzi multimediální, anebo kla-

sické html. Obě jsou z hlediska obsahu totožné, rozdíl je ve formě podání informací. Multimediální verze je zpracována interaktivní formou, která dovolu je z atraktivnit předkládané materiály a také zvýšit výukovou hodnotu prezentace. Látka není prezentována pouze slovním textem a statickými obrázky, je ilustrována animacemi i zvukem.

Html verze díky absenci multimediálních souborů je zase uživatelsky i hardwarově méně náročná a je komfortnější pro rychlé vyhledávání informací. Navigace html sekce plně odpovídá všem klasickým zvyklostem a konvencím běžné webové prezentace. Není ovšem mnoho výukových materiálů o životním prostředí, které by rovněž odpovídaly standardům Blind friendly. Html formát multimediální ročenky ano, a proto je přístupný i pro slabozraké či nevidomé uživatele.

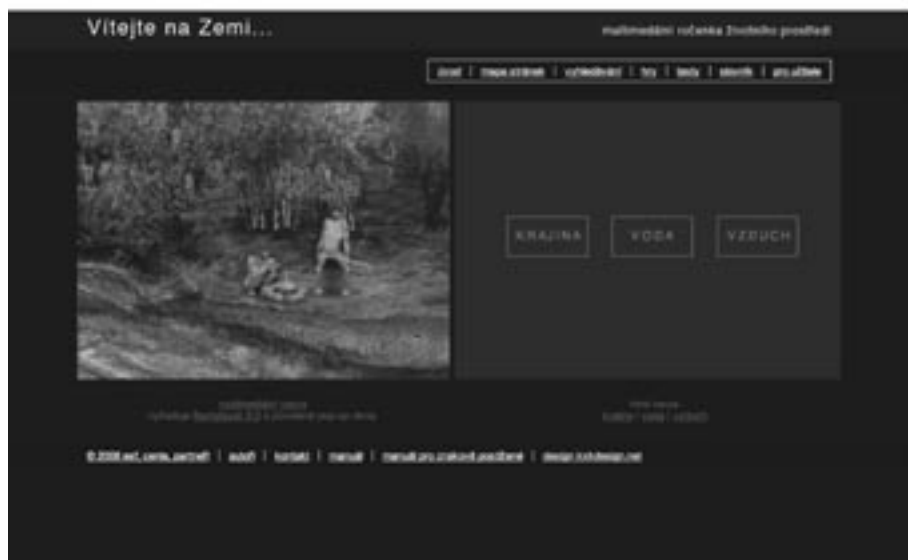
Virtuální krajina

Celá prezentace je koncipována formou hry. Každý obrázek je animovaným menu kapitoly a je sestaven z typických prvků běžných pro jakoukoli reálnou krajinu. Každá virtuální krajina je spojena s nějakým příběhem, souvislostmi, vysvětlením. V kapitole Krajina má např. návštěvník možnost sledovat šest různých pohledů na stále tutéž krajinu. Heslovitým způsobem je popsán pohled historický, přírodovědný, ochránářský, kořistnický, rekreační a numinózní. Návštěvník se tu setká i s méně veřejně prezentovanými tématy, jako je např. světelná pohoda krajiny či genius loci.

Voda a vzduch

Základní informace o vodě a jejím působení na utváření krajiny a život člověka jsou v kapitole Voda rozděleny do devíti podkapitol. Najdete zde i propojení na on-line vodohospodářský informační portál, předpovědní model srážek, radarovou detekci mraků apod. Kapitola Vzduch pojednává kromě témat souvisejících se znečištěním ovzduší také o atmosféře, meteorologii a globálních problémech.

Hry, testy, slovník, pro učitele

Své znalosti získané v různých kapitolách si žák může ověřit a doplnit v sekci Hry, které jsou tematicky spjaty s celou prezentací. Vzhledem k multimediálnímu charakteru a způsobu zpracování her je většina z nich nepřístupná pro nevidomé uživatele. U některých her však naleznete audio verzi. Dále si můžete ověřit nově získané znalosti v sekci Testy. Jde o uzavřené testové úlohy s jednou správnou odpovědí, s více správnými odpověďmi a přiřazovací úlohy. Pokud narazíte na odborný termín, jehož obsahu nerozumíte, využijte přiložený Slovník odborných výrazů. Pro dosažení větší efektivity práce s prezentací si projděte sekci Pro učitele. V této části najdete příklady motivačních námětů, které byly odzkoušeny ve výuce pěti pilotních partnerských škol v regionu hl. města Prahy. Tyto návrhy mohou inspirovat učitele při právě vyučovací hodiny.

Realizace

Tento ekovýchovní projekt pro cílovou skupinu JPD 3 v regionu NUTS 2 je spolufinancován z Evropského sociálního fondu, státního rozpočtu České republiky a rozpočtu Hlavního města Prahy. Autorem projektu je CENIA, česká informační agentura životního prostředí. Partnery projektu jsou: Cross Czech, a.s., Klub ekologické výchovy, o.s., Eko Gymnázium Praha, o.p.s., Praha 10, Gymnázium Jana Palacha Praha 1, s.r.o., Smíchovská střední průmyslová škola, Praha 5, Základní škola Lupáčova, Praha 3, Základní škola Na Beránku v Praze 12. Odbornými konzultanty pro Blind friendly jsou: TyfloCentrum Brno, o.p.s., Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR, o.p.s., Praha 1 a Škola Jaroslava Ježka – školy pro zrakově postižené. Realizace: KXKdesign.

*Michaela Kropáčková, Milan Návoj,
odborní pracovníci,
Jaroslav Čermák,
koordinátor projektu,
CENIA, česká informační agentura
životního prostředí*

EKOLOGICKY ŠETRNÁ SLUŽBA A PROGRAM ČESKÁ KVALITA

Součástí Programu Česká kvalita se po ekoznačce Ekologicky šetrný výrobek stala i ekoznačka Ekologicky šetrná služba. Při této příležitosti uspořádaly Ministerstvo životního prostředí ČR ve spolupráci s Radou Kvality ČR a řídicím výborem Programu Česká kvalita 19. srpna tiskovou konferenci.

Logem Ekologicky šetrná služba se mohou pochlubit ti poskytovatelé některých služeb, kteří prokáží, že jednají v souladu se zásadami snižování negativního dopadu na životní prostředí i s ohledem

na zdraví svých zákazníků. Nejedná se o novou ekoznačku na našem trhu, ale o další směr, kterým se ubírá v roce 1994 založený Národní program environmentálního značení.

V kategoriích služeb jsou pečlivě identifikovány a vybírány ty, jejichž dopad na životní prostředí je značný a zároveň jej lze poměrně snadno zmírnit. Po vzoru zahraničních programů udílení ekoznačky bylo možné získat právo užívat logo Ekologicky šetrná služba pro ubytovací zařízení (hotely, pensiony, horské chaty apod.) a kempy. Mezi dalšími pak přibýly školy a obchody, v přípravě jsou kritéria pro hodnocení kancelářských provozů a tiskáren.

Ekoznačka EU – Květina – která se udílí i v ČR, dokonce zaznamenala největší úspěch právě mezi provozovateli ubytovacích zařízení. V celé EU je tak na 50 kempů a přes 200 hotelů, penzionů, BaB apod.

Mezi prvními, kteří se v České republice chopili příležitosti získat ekoznačku, byli právě provozovatelé turistických ubytovacích zařízení. Právo užívat ekoznačku (Ekologicky šetrná služba nebo Květina) mají:

- Hotel Adalbert, Praha, který má právo používat logo Ekologicky šetrná služba i Květina.
- Autocamp Oasa, Staňkov u Třeboně, který používá logo Květiny.
- Sporthotel Zátoň, Zátoňské Dvory u Českého Krumlova, který používá logo Květiny.
- Mamaison Residence Belgická, Praha, která stejně jako první oceněný používá obě dvě ekoznačky.
- Pension Jelen, Vranov nad Dyjí, který používá logo Květiny.
- Vzdělávací Centrum Veronica, Hostětín, který nese ekoznačku Ekologicky šetrná služba.
- Chateau Mcely, Mcely, který používá logo Květiny.
- Hotel Irida, Plzeň, který používá logo Květiny.
- Pension Jana, Děčín, který používá logo Květiny.

Více naleznete na www.ekoznacka.cz.

*Michaela Dombrovská,
tisková mluvčí, CENIA,
česká informační agentura*

Zpravodaj Ministerstva životního prostředí • Ročník XVIII, číslo 9/2008 • Vychází 12x ročně • Vydává Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 65, 100 10 Praha 10, tel. 267 122 549 • Odpovědná redaktorka Mgr. Hana Kolářová, tel. 261 910 608, e-mail hana.kolarova@tiscali.cz • Administrace a objednávky SEVT a. s., Pekařova 4, 181 06 Praha 8, tel. 283 090 352, fax 233 553 422, e-mail sevt@sevt.cz • Sazba Informica, tisk PeMa Praha • Předplatné měsíčníku Věstník a Zpravodaj MŽP s čtvrtletníkem EIA • IPPC • SEA pro rok 2008 je 800,– Kč • Číslo 10/2008 předáno do tisku 15. 9. 2008